

TOMÁŠ KEMPENSKÝ

Čtyři knihy o následování KRISTA

KNIHA TŘETÍ

O VNITŘNÍM POTĚŠENÍ

I.

O Kristově vnitřním promlouvání k věrné duši

1. Vyslechnu co promluví Bůh Hospodin (Ž 85,9). Blažená duše, která slyší ve svém nitru mluvit Pána a z jeho úst přijímá slovo útěchy. Blažený sluch, který vnímá závan Božího šepotu a nevšímá si našeptávání tohoto světa. Věru blažený sluch, který nenaslouchá hlasu znějícího zvenčí, nýbrž pravdě, která jej učí uvnitř. Blažené oči, které jsou uzavřeny věcem vnějším, ale bedlivě sledují ty vnitřní. Blažení, kteří se ponořují do svého nitra a denním rozjímáním se snaží být lépe a lépe připraveni k chápání nebeských tajemství. Blažení, kteří se touží zabývat Bohem a zbavují se všech světských radovánek.

Měj toto namysli, má duše, uzavři brány svých smyslů, abys mohla slyšet, co v tobě mluví Pán, tvůj Bůh.

2. Toto praví tvůj milý: Jsem tvoje spása (Ž 35,3), tvůj pokoj a tvůj život. Setrvej při mně a dám ti život. Setrvej při mně a dám ti pokoj. Opusť všechno pomíjející a hledej věčné.

Co jsou všechny časné věci jiného, než svody? A co ti pomůže všechno tvorstvo, opustí-li tě Tvůrce? Všeho se tedy zřekni a staň se milou a věrnou svému Stvořiteli, abys uměl dosáhnout právě blaženosti.

II.

Kterak Pravda mluví v nitru beze slov

1. Mluv, Hospodine, tvůj služebník slyší (1 S 3,10). Jsem tvůj služebník, učiň mě rozumným, abych poznal tvá svědectví (Z 11,125). Nakloň mé srdce k slovům svých úst, tvá řeč ať kane jako rosa.

Izraelští synové pravili kdysi Mojžíšovi: Mluv s námi ty a budeme poslouchat. Bůh ať s námi nemluví, abychom nezemřeli (EX 20,19). Ne tak, Pane, ne tak prosím já; raději tě s prorokem Samuelem pokorně a toužebně vzývám: Mluv, Hospodine, tvůj služebník slyší (1 S 3,10). Nechť ke mně nemluví Mojžíš nebo jiný z proroků, ale raději promlouvej ty sám, Pane Bože, moudrosti a světlo všech proroků; vždyť ty mě můžeš poučit i bez nich, kdežto oni bez tebe nezmohou nic.

2. Mohou sice zvučně hovořit, ale ducha neudělují. Krásně mluví; ale když ty mlčíš, oni srdce neroznítí. Spisují knihy, ale ty zjevuješ jejich smysl. Předkládají tajemství, ale ty odhaluješ jejich význam. Vyhlašují přikázání, ale ty je pomáháš plnit. Ukazují cestu, ale ty dáváš sílu po ní kráčet.

Oni působí jen zevně, ale ty vzděláváš a osvěžuješ srdce. Oni zalévají povrch, ale ty dáváš úrodnost. Oni hlásají slova, ale ty uděluješ sluchu vnímavost.

3. Kéž tedy ke mně nepromlouvá Mojžíš, ale ty, Pane, můj Bože, věčná Pravdo, abych snad nezemřel a nezůstal bez užitku, kdybych byl jen zevně napomínán, a ne v nitru roznícen. Ať mi není k odsouzení slovo, které jsem slyšel, ale neplnil; poznal, ale nemiloval; uvěřil, ale nezachovával.

A proto mluv Hospodine, tvůj služebník slyší (1 S 3,10); vždyť máš slova věčného života (J 6,68). Promlouvej ke mně, ať se má čím potěšit má duše a můj celý život ať se napraví, ty pak ať jsi veleben, oslaven a věčně ctěn.

III.

Kterak Boží slova pokorně poslouchat, a kterak si jich mnozí neváží

1. Slyš, synu, má slova, přeslaská slova, která převyšují moudrost všech filosofů a učenců tohoto světa.

Má slova jsou duch a život a nelze je zvážít lidskou myslí. Nelze je obracet na nicotné zalíbení, nýbrž nutno jim naslouchat mlčky a přijímat je s veškerou pokorou a s velikou vroucností.

2. I řekl jsem: Blaze muži, jehož, Hospodine, káráš, jehož svým zákonem vyučuješ; dopřeješ mu klidu ve zlých dnech (Ž 94,12 – 13), aby nebyl opuštěn na zemi.

3. Já, praví Pán, jsem od počátku učil proroky a dosud nepřestávám mluvit ke všem. Avšak mnozí jsou k mému hlasu hluchí a zatvrzelí. Mnozí raději naslouchají světu než Bohu, ochotněji následují žádosti svého těla než Boží zalíbení. Svět slibuje věci časné a nepatrné a slouží se mu s velikou dychtivostí; já slibuji věci schvrchované a věčné, a srdce smrtelníků zůstávají netečná. Kdo mi slouží a ve všem mě poslouchá tak horlivě, jak se slouží světu a jeho pánům? Styď se, Sidóne! (Iz 23,4), a chceš-li znát příčinu, slyš proč:

Pro nepatrný prospěch se váží dlouhá cesta; pro věčný život mnozí sotva nohu od země zvednou. Hledá se bídny zisk, pro jediný peníz se mnohdy vedou ohavné spory; pro nicotnou věc a hubený slib neodstraší námaha trávající dny i noci.

4. Ale jaká hanba: pro neporušitelné dobro, pro neocenitelnou odměnu, pro nejvyšší čest a nekonečnou slávu jsou leniví se sebemeně namáhat. Zastyd' se proto, líný a stýskavý služebník, že jiní jsou ochotnější k záhubě, než ty k životu. Oni se více radují z nicotnosti, než ty z pravdy.

Často se ovšem ve své naději zklamou; kdežto můj příslib nezklame nikoho, ani nepropustí s prázdnou toho, kdo ve mne důvěřuje. Dám, co jsem slíbil; splním, co jsem řekl; ale jen tomu, kdo mi zůstane věren v lásce až do konce. Já jsem odplatitel všech dobrých a přísný zkoumatel všech zbožných.

5. Zapiš si má slova do srdce a bedlivě o nich uvažuj; v době pokušení ti budou velmi potřebná. Černu neporozumíš při četbě, pochopíš v den navštívení. Dvojím způsobem navštěvuji své vyvolence: totiž pokušením a útěhou. A denně jim dávám dvojí naučení: prvním kárám jejich chyby, druhým je povzbuzuji k pokračování v ctnostech.

Kdo zná má slova a pohrdá jimi, má soudce, který ho bude soudit v poslední den (srov. J12,48).

6. Pane, můj Bože, tys mé veškeré dobro; a kdo jsem já, že se opovažuji k tobě mluvit? Jsem tvůj nejubožejší služebník a nejnepatrnější červíček, mnohem bídnejší a opovrženější, než sám vím a odvažuji se říci.

Pamatuj však, Pane, že nic nejsem, nic nemám a nic nemohu. Tys jediný dobrý, spravedlivý a svatý; ty všechno můžeš, všechno dáváš a všechno splňuješ; jen hříšníka propouštíš s prázdnou. Pamatuj na svoje slitování (Ž 25,6) a naplň mé srdce svou milostí; vždyť přece nechceš, aby tvá díla byla jalová.

7. Jak bych sám sebe unesl v tomto bídém životě, jestli mě neposílí tvé milosrdenství a tvá milost? Neodvracej ode mne svou tvář, neodkládej své navštívení a neodnímej svou útěchu, aby má duše nebyla před tebou jako vyprahlá země (srov. Ž 143,6).

Pane, nauč mě plnit tvou vůli (Ž 143,10); nauč mě žít tak, aby to bylo pokorné a hodné tebe. Vždyť tys má moudrost, ty mě doopravdy poznáváš a znal jsi mě už před mým zrozením na svět, ba před stvořením světa.

IV.

Kterak třeba žít před Bohem v pravdě a pokoře

1. Synu, žij před mou tváří v pravdě a stále mě hledej s upřímným srdcem. Kdo žije přede mnou v pravdě, je chráněn před zlými útoky a pravda ho osvobodí do svůdců a hanobitelů. Osvobodí-li tě pravda, budeš opravdu svobodný a nebudeš dbát klamných lidských řečí.

Pane, pravdivé je, co říkáš; tak, prosím, kéž se stane i se mnou. Tvá pravda nechť mě poučuje; ona nechť mě chrání a zachová až k spasitelnému konci. Ona nechť mě osvobodí od každé zlé žádosti a nezřízené lásky, a budu žít s tebou ve velké svobodě srdce.

2. Naučím tě, mluví Pravda, co je spravedlivé a mně milé. Mysli na své hříchy s velikou ošklivostí a lítostí, a pro své dobré skutky si nikdy na sobě nezakládej.

Jsi opravdu hříšník, zotročovaný a spoutaný mnoha nezřízenými vášněmi. Sám od sebe vždycky tíhneš jen k nicotě; snadno klesáš, snadno podléháš, snadno se vzrušuješ, snadno propadáš lehkomyšlnosti. Nemáš nic, čím by ses mohl chlubit; ale zato mnoho, zač by ses měl hanbit; neboť jsi mnohem slabší, než dokážeš pochopit.

3. Nic z toho, co konáš, ať se ti nezdá velké. Nic ať se ti nejeví důležité, nic vzácné a podivuhodné, nic slavné; nic vznešené, nic opravdu chvályhodné a žádoucí – mimo to, co je věčné. Nadevšechno ať se ti líbí věčná pravda a stále ať se ti protiví tvá veliká ubohost.

Ničeho se tak neboj, nic tak nehaň a před ničím tak neutíkej, jako před svými chybami a hříchy, které tě mají více bolet, než jakákoli světská ztráta. Někteří si vůči mně nevedou upřímně; z jakési zvědavosti a domýšlivosti chtějí poznat má tajemství a pochopit Boží vznešenost, ale zanedbávají sebe a svou spásu. Ti často pro svou pýchu a všetečnost upadají do velkých pokušení a hříchů, protože já se od nich odvracím.

4. Boj se Božího soudu, strachuj se hněvu Všemohoucího. Neposuzuj skutky Nejvyššího, ale zkoumej své hříchy, kolikrát ses jich dopustil a kolik dobrého jsi opomenul.

Jedni chovají svou zbožnost jen v knihách, druhí v obrazech, třetí zase ve vnějších znameních a způsobech. Někteří mě mají v ústech, ale v srdci je toho pramálo. A jsou jiní, kteří s osvěceným rozumem a očištěným srdcem stále dychtí po věčných věcech, neradi slýchají o pozemských a přirozeným potřebám posluhují s nechutí. Ti slyší, co v nich hovoří Duch pravdy. Učí je pohrdat pozemskými věcmi a milovat nebeské; nedbat o svět a ve dne v noci toužit po nebi.

V.

O podivuhodném působení Boží lásky

1. Dobrořečím ti, Otče nebeský, otče mého Pána Ježíše Krista, že ses dobrotivě rozpomenul na mne ubohého. Otče milosrdenství a Bože veškeré útěchy (2 K 1,3), tobě vzdávám díky, že mne, nehodného jakéhokoli potěšení, někdy oblažuješ svou útěchou. Stále ti za to dobrořečím a oslavuji tě s tvým jednorozeným Synem a utěшитelem Duchem svatým na věčné věky.

Ano, Pane Bože, můj svatý milovníku, kdykoli zavítáš do mého srdce, zaplesá celé mě nitro; vždyť tys má sláva a radost mého srdce. Tys má naděje a mé útočiště v den mého soužení (Ž 3,4; 59,17).

2. Ale že jsem ještě slabý v lásce a nedokonalý v ctnosti, mám zapotřebí, abys mě posílil a potěšil; proto mě častěji navštěvuj a vyučuj svatým naukám.

Osvobod' mě od zlých vášní a uzdrav mé srdce ode všech nezřízených žádostí, abych, vnitřně uzdraven a dokonale očištěn, byl učiněn schopným lásky, statečným v utrpení a věrným ve vytrvalosti.

3. Velká věc, veskrze veliké dobro je láska, která jediná ulehčí každé břímě a snáší každou nespravedlnost. Neboť nese tíhu bez těžkosti a všechno hořké činí sladkým a chutným. Ušlechtilá láska k Ježíši pobádá k velkým činům a vzbuzuje touhu po stále větší dokonalosti.

Láska se chce vznášet vzhůru a nechce být zdržována žádnými nízkými věcmi. Láska chce být svobodná a prostá veškeré světské žádosti, aby nebyl stíněn její vnitřní zrak, aby ji nespoutala nějaká časná příjemnost nebo neskličovala nepřijemnost.

Nic není sladšího než láska, nic silnějšího, nic vyššího, nic širšího, nic radostnějšího, nic plnějšího ani lepšího na nebi ani na zemi; vždyť láska se zrodila z Boha a může spočinout jen v Bohu, jenž převyšuje všechno stvořené.

4. Kdo miluje, ten létá, běží, raduje se; je volný a nic ho nezadrží. Dává všechno ze všeho a má všechno ve všem; neboť spočívá u jediného a nade vše nejvyššího, z něhož pramení a vzniká všechno dobré. Nehledí na dary, ale obrací se k dárci, který převyšuje všechna dobra.

Láska často nezná míru, nýbrž plane nade všechnu míru. Láska necítí břímě, nedbá námahy; chce vykonat více, než nač stačí její síly; nevymlouvá se na nemožnost, neboť si myslí, že všechno dokáže a smí. Všeho je tedy schopna, mnoho dokáže a přivede k výsledku i tam, kde nemilující umdlévá a klesá.

5. Láska je bdělá a nespí, ani když dříme. Je-li unavena, neochabuje; je-li v tísní, není stísněná; poleká-li se, není zděšena. Ale jako živý plamen a hořící pochodeň vyšlehuje vzhůru a bezpečně si razí cestu.

Kdo miluje, ví, co volá tento hlas. Velikým voláním v uších Božích je ta plamenná touha duše, která říká: Můj Bože, má lásko; tys celý můj a já celá tvá.

6. Rozšiř ve mně lásku, abych ústy duše mohl okusit, jak sladko je tebe milovat, rozplývat se v lásce a plynout v ní. Kéž mě láska drží, když se vznáším sám nad přílišným žářem a úžasem! Kéž zpívám zpěv lásky, kéž letím za tebou milovaným až do výsostných výšin, kéž omdlívá má duše v tvé chvále, jásajíc láskou! Kéž tě miluji víc než sebe, a sebe jen pro tebe, a v tobě všechny, kdo tě opravdu milují, jak káže zákon lásky vyznačující z tebe.

7. Láska je hbitá, upřímná, dobrotivá, radostná a líbezná; silná, trpělivá, věrná, prozřetelná, velkodušná, statečná a nikdy samu sebe nehledá. Neboť kde někdo hledá sebe, tam odpadá od lásky.

Láska je obezřetná, pokorná a přímá; není rozmařilá ani lehkovážná a neshání se po nicotnostech; ale je střízlivá, čistá, stálá, pokojná a ve všech směrech ostražitá. Láska je povolná a poslušná vůči představeným, sobě lhostejná a opovržená, Bohu oddaná a vděčná, v něho věří a v něho vždy doufá, i když se jí od Boha nedostává sladkosti; neboť bez bolesti v lásce nelze žít.

8. Kdo není hotov všechno trpět a řídit se vůlí milovaného, není hoden se nazývat milovníkem. Milující musí pro milovaného rád snášet všechno tvrdé i hořké a neodvracet se od něho ani ve chvílích protivenství.

VI.

Kterak se osvědčí pravý milovník Krista

1. Synu, dosud nejsi vytrvalým a moudrým milovníkem.

Proč, Pane?

Protože pro nepatrné protivenství ochabuješ vtom, co jsi započal a příliš dychtivě vyhledáváš potěšení. Statečný milovník zůstává pevný v pokušeních a nevěří lstivému přemlouvání nepřitele. A jako má ve mně (Bohu) zalíbení, když se mu daří, tak neztrácí toto zalíbení ani v nezdarech.

2. Moudrý milovník nehledí tak na dar milujícího, jako na lásku dárce. Hledí více na úmysl než na cenu daru, a milovaný sám je mu nade vše, co mu je darováno. Šlechetný milovník nenachází uspokojení v daru, ale ve mně, přede všemi dary.

Není proto všechno ztraceno, když někdy necítíš ke mně nebo k mým svatým tolik lásky, jak bys

chtěl. Ten blahý a sladký pocit, který někdy míváš, je účinkem okamžité milosti a jakousi předchutí nebeské vlasti, na který však nesmíš příliš spoléhat, neboť ten přichází a zas odchází. Kdežto je známkou ctnosti a velké zásluhy bojovat proti výbuchům zlých vášní a nevšímat si ďábelského ponoukání.

3. Ať tě tedy neznepokojují nepřístojné představy, ať se týkají čehokoli. Statečně zachovávej své předsevzetí a správný úmysl vzhledem k Bohu. Není klam, když se někdy náhle dostaneš do vytržení mysli, a vzápětí se zas vracíš k obvyklým malichernostem svého srdce. Vždyť bezděky je spíše trpíš, než činíš, a pokud v nich nemáš zalíbení a odporuješ jim, jsou zásluhou a ne úhonou.

4. Věz, že se starý nepřítel všemožně snaží stavět do cesty tvé touze po ctnosti a odvádět tě od nábožných úkonů, to jest od uctívání svatých, od zbožného rozjímání o mém umučení, od užitečného připomínání hříchů, od střežení vlastního srdce a od pevného předsevzetí pokračovat v ctnosti. Vnuká ti mnoho špatných myšlenek, aby v tobě vzbudil nechut' a hrůzu a odvrátil tě od modlitby a posvátného čtení. Nelíbí se mu pokorná zpověď, a kdyby mohl, odvedl by i od svatého přijímání.

Nevěř mu a nevšímej si ho, i kdyby ti nevím jak často strojil svůdné léčky. Jemu přičítej, že ti vnuká špatné a nečisté myšlenky. Řekni mu: Odejdi, nečistý duchu, zastyd' se, bídníče; jsi velmi nízký, našeptáváš-li mi takové věci. Odstup ode mne, nejhorší svůdce, ve mně není pro tebe ani místečka, protože Ježíš bude se mnou jako statečný bojovník, a ty zůstaneš zahanben. Raději chci zemřít a podstoupit všechna muka, než tě poslechnout. Umlkni a oněměj; nebudu tě dál poslouchat, i kdybys mě obtěžoval sebevíc. Hospodin je světlo mé a moje spása, koho bych se bál (Ž 27,1)? Kdyby se proti mně položilo vojsko, mé srdce nepocítí bázeň (Ž 27,3). Pán je můj pomocník a vykupitel (srov. Ž 19,15).

5. Bojuj jako dobrý voják, a jestli někdy z křehkosti klesneš, naber ještě mocnějších sil, než jsi měl předtím, důvěřuj v mou hojnější milost a velice se varuj marnivé samolibosti a pýchy. Tím jsou mnozí sváděni k bludu a mnohdy upadají do slepoty téměř nevyléčitelné.

Pád těchto pyšných, spoléhajících pošetile na sebe, ti buď výstrahou a pobídkou k stálé pokoře.

VII.

O skrývání milosti pod stráží pokory

1. Synu, užitečnější pro tebe a bezpečnější je ukrývat milost zbožnosti, nevynášet se jí, příliš o ní nemluvit a příliš si na ní nezakládat; ale spíš sám sebou pohrdat a obávat se, že byla dána nehodnému. Na takovém pocitu se nedá ulpívat, poněvadž se může tím rychleji změnit v opak. Když jsi v milosti, rozpomeň se, jak jsi ubohý a bezmocný bez milosti.

Pokrok v duchovním životě není jen v tom, že se ti dostane milosti útěchy, ale že pokorně, trpělivě a se sebezapřením snášíš její odnětí; tak že ani tehdy neochabuješ ve vroucí modlitbě, ani neopomínáš své obvyklé ostatní úkony. Naopak, všechno, co máš dělat, konej rád a jak jen nejlépe můžeš a rozumíš; a nezanedbávej úplně sám sebe, když cítíš duševní vyprahlost a úzkostlivost.

2. Mnozí totiž, když se jim nedaří dobře, hned ztrácejí trpělivost a malomyslní. Ale cesta člověka přece není vždycky v jeho moci; to Bůh dává milost a útěchu, kdy sám chce, kolik chce a komu chce, jak se jemu líbí a ne jinak.

Někteří neopatrní lidé se pro milost zbožnosti sami zahubili, neboť chtěli konat víc, než mohli; neuvážili totiž svou nepatrnou sílu, nýbrž spíš se řídili náklonností srdce než úsudkem rozumu. A poněvadž si troufali na víc, než se líbilo Bohu, proto rychle pozbyli milosti. Bezmocnými a opovrženými se stali ti, kteří chtěli bydlet v nebi, aby se v pokoře a ponížení naučili nespoléhat na svá křídla, ale doufat pod ochranou mých perutí.

Nováčci a nezkušení na cestě Páně se mohou lehko zmýlit a zklamat, jestliže se nebudou řídit radou zkušených.

3. Dají-li se raději vést svým míněním a nesvěří se jiným, zkušenějším lidem, dojdou ke zhoubným koncům, pokud se nenechají od svého názoru odvrátit. Ti, kteří se pokládají za moudré, zřídka se dají pokorně vést od jiných. Lépe je znát málo, ale být pokorný a skromný, než mít velké poklady učenosti a marnivě se shlížet v sobě. Prospěšnější je pro tebe mít méně, než mnoho, z čeho bys mohl zpyšnět.

Nejedná dost obezřetně, kdo se plně oddává veselosti a zapomíná na svou dřívější nouzi a čistou Boží bázeň, která se obává, aby neztratila udělenou milost. Avšak není dost moudrý ani ten, kdo v době protivenství a jakékoli těžkosti si počíná příliš zoufale a nechová a necítí ke mně tolik důvěry, jak by měl.

4. Kdo by chtěl být v době míru až příliš bezpečný, často se v čas bojování ukáže až příliš sklíčený a bázlivý. Kdybys vždycky dokázal zůstat pokorný a mírný a uměl svého ducha správně ovládat a řídit, neupadal bys tak snadno v nebezpečí a úhony.

Pokud máš ducha horlivosti, je dobrou radou, abys pomýšlel na to, co bude, až osvětlení pomine. A když se tak stane, uvaž, že se může znova vrátit to světlo, které jsem na čas odňal tobě k výstraze, sobě pak ke slávě.

5. Taková zkouška bývá často užitečnější, než kdyby se ti stále dařilo po vůli. Vždyť zásluhy se necení podle toho, kolik kdo měl vidění nebo duchovního blaženství; ani jak je zběhlý v Písmě nebo v jak vysokém je postavení. Nýbrž podle toho, jak je utvrzen v pravé pokoře a naplněn Boží láskou:

zdali vždycky hledá čistě a cele pouze Boží čest; zdali sebe sama dokáže nepokládat za nic a nevážit si sám sebe; a zdali ho víc těší, když je i od jiných přehlížen a ponižován, než když mu prokazují čest.

VIII.

O nízkém oceňování sebe před Bohem

1. Dovoluji si k Panovníkovi mluvit, ač jsem prach a popel (Gn 18,27). Kdybych se pokládal za víc, hle, ty by ses postavil proti mně, a mé hříchy by vydaly pravdivé svědectví, které bych nemohl vyvrátit.

Jestli se však nebudu pokládat za nic, ba učiním se ničím a upustím od veškeré samolibosti a budu se mít za prach (jímž jsem), nakloní se ke mně tvá milost, tvé světlo bude blízko mého srdce a všechno dobré mínění o sobě, ať sebenepatrnější, se ponoří do hloubi mé nicotnosti a zanikne na věky. Tu pak mi ukážeš mne samého, čím jsem, čím jsem byl a kam jsem došel; že nejsem nic a že jsem to nevěděl. Jsem-li ponechán sám sobě, hle, pouhé nic a chabost naprostá! Ale jakmile jen na mne pohlédneš, hned se stávám silným a naplní mě nová radost. A je s podivem, že tak náhle pozvedáš a tak laskavě objímáš mne, kterého vlastní tíže stále táhne dolů.

2. To činí tvá láska, která mi přichází bez mých zásluh vstříc, pomáhá mi v tolikých potřebách, chrání mě před velkými nebezpečími a vytrhuje mne, abych pravdu řekl, z nesčetných zlých věcí.

Pokud jsem se nezřízeně miloval, ztrácel jsem sebe; a kdykoli jsem hledal a čistě miloval jen tebe, nacházel jsem sebe sama, a tebe zároveň; a z lásky jsem se ještě hlouběji pohroužil do své nicoty. Vždyť ty, Nejsladší, činíš pro mne mnohem víc, než si zasloužím, mnohem víc, než se osměluji doufat a prosit.

3. Veleben buď, můj Bože, neboť jakkoli nejsem žádného dobra hoden, tvá šlechetnost a nekonečná dobrota nikdy nepřestává dobře činiti nevděčným a daleko se odvracejícím od tebe.

Obrat' nás k sobě, abychom byli vděční, pokorní a zbožní; vždyť ty jsi naše spása, síla a statečnost!

IX.

Kterak všechno zaměřovat k Bohu jakožto konečnému cíli

1. Synu, já musím být tvůj nejvyšší a konečný cíl, jestli toužíš být opravdu blažený. Tímto úmyslem se očistí tvé srdce, které se často hříšně kloní k sobě a k tvorům. Neboť hledáš-li v něčem sám sebe, hned ochabuješ a vysycháš.

Všechno tedy zaměřuj ke mně, poněvadž já jsem ti to všechno dal. Na každou jednotlivou věc pohlížej tak, že vyplývá z nejvyššího dobra; a proto musíš všechno obracet zpátky ke mně jako k původci.

2. Ze mne jako z životodárného pramene živou vodu čerpají malí i velcí, chudí i bohatí; a ti, kdo mi dobrovolně a ochotně slouží, obdrží lásku za lásku. Kdo však by hledal svou slávu mimo mne, nebo své potěšení v nějakém vlastním dobru, ten nedojde pravé radosti a volnosti srdce, nýbrž zakusí mnoho překážek a úzkostí.

Proto nepřipisuj nic dobrého sobě, ani nepřivlastňuj ctnost nějakému člověku, ale všechno přičítej Bohu, bez něhož člověk nemá nic. Já jsem dal všechno, a všechno chci dostat zpět; a co nejprísněji požaduji, aby mi byly vzdávány díky.

3. Toto je pravda, před kterou ustupuje klamná sláva. A zavítá-li do srdce nebeská milost a pravá láska, nebude v něm závisti ani sklíčenosti, ani zaplavující sebelásky. Vždyť Boží láska přemáhá všechno a rozpíná všechny síly duše.

Jestliže jsi opravdu moudrý, jen ve mně se budeš radovat, jen ve mne doufat; neboť nikdo není dobrý, jedině Bůh (L 18,19), jenž má být nade vše veleben a ve všem vděčně slaven.

X.

Kterak je sladké pohrdnout světem a sloužit Bohu

1. Nyní opět promluvím, Pane, a nebudu mlčet; řeknu svému Bohu, Pánu a Králi, který je na výsostech:

Jak nesmírná je tvoje dobrotivost, kterou jsi uchoval těm, kdo se tě bojí (Ž 31,20)! Ale čím jsi pro ty, kdo tě milují, čím jsi pro ty, kdo ti celým srdcem slouží? Věru nevýslovná slast je rozjímavě patřit na tebe; a dáváš ji těm, kdo tě milují. Sladkost své lásky jsi mi nejvíce prokázal tím, že když jsem nebyl, stvořils mne, a když jsem byl daleko od tebe, přivedls mě zpět, abych ti sloužil, a přikázals mi, abych tě miloval.

2. Zdroji věčné lásky, co mám o tobě říci? Jak bych mohl zapomenout na tebe, který jsi dobrotivě pamatoval na mne i tehdy, když jsem hřešil a hynul? Nad všechno doufání jsi projevil milosrdenství svému služebníku, nad veškerou zásluhu svou milost a přátelství.

Jak se ti za tuto milost odvděčím? Vždyť není dáno každému, aby se vzdal všeho, zřekl se světa a věnoval se řeholnímu životu. Což je něco velkého sloužit tobě, jemuž je povinně sloužit všechno tvorstvo? Proto se mi nesmí zdát ničím velkým služba tobě, ale spíš se mi má zdát velkým a divným, že takového ubožáka bez zásluh jsi laskavě přijal do služby a přidružil k svým milým služebníkům.

3. Hle, všechno je tvé, co mám a čím ti sloužím. Vpravdě však naopak spíš ty sloužíš mně, než já tobě.

Hle, nebe i země, které jsi stvořil k službě člověku, ochotně a pohotově konají denně, cos jim přikázal. A to ještě není všechno: neboť i anděly jsi ustanovil k službě člověku. Toto všechno je však převyšováno tím, že ty ses sám uvolil člověku sloužit a slíbils mu dát sám sebe.

4. Co ti dám za všechna ta tisícera dobrodiní? Kéž bych ti mohl sloužit po všechny dny svého života! Kéž bych ti uměl alespoň jeden den prokázat důstojnou službu!

Jsi věru hoden jakékoli služby, veškeré cti a věčné chvály. Jsi věru můj Pán, a já tvůj ubohý služebník; jsem ti povinen sloužit ze všech sil a nikdy tě nepřestat chválit. Tak chci, tak si přeji, a cokoli mi k tomu chybí, ty dobrotivě doplň.

5. Velikou ctí, velikou slávou je tobě sloužit a pro tebe vším pohrdat. Neboť veliké milosti dojdou, kdo se dobrovolně poddali do tvé svaté služby. Přeslaskou útěchu Ducha svatého najdou ti, kdo z lásky k tobě odvrhnou veškerou tělesnou rozkoš. Velké svobody ducha dosáhnou ti, kdo pro tvé jméno nastoupí úzkou cestu a zanechají všech světských starostí.

6. Milá a líbezná Boží službo, tebou se člověk stává opravdu svobodným a svatým! Posvátný stave řeholní služby, ty činíš člověka rovným andělům, milým Bohu, hrozným ďáblům a úctyhodným všem věřícím!

Milovaná a přežádoucí službo, tebou si lze vysloužit svrchované dobro a získat radost, již nebude konce.

XI.

Kterak třeba zkoumat a mírnit žádosti srdce

1. Synu, ještě je ti třeba se přiučit mnohým věcem, které dosud dobře neznáš.

Které jsou to, Pane?

Abys své tužby zcela uspořádal podle mého zalíbení; a nemiloval sebe samého, nýbrž horlivě plnil mou vůli. Tvá touha tě často rozněcuje a mocně pudí, ale dávej pozor, zdali je ti pohnutkou k tomu má čest, nebo spíš tvůj vlastní prospěch. Jde-li ti jen o mne, budeš úplně spokojen, ať věci zařídím jakkoli, ale skrývá-li se vtom nějaké sebemenší sobectví, je to právě ono, co ti překáží a co tě tíží.

2. Hleď tedy, abys příliš netrval na ukvapených touhách, aniž se se mnou poradíš; ať později nelituješ, nebo ať se ti neznechutí to, co se ti dříve líbilo a oč jsi usiloval jako o lepší. Nesmíš se hned řídit každým hnutím citu, který se zdá dobrý, ani hned utíkat před každým citem odporným.

Někdy bývá užitečné krotit i dobré snahy a tužby, aby ses přílišnou horlivostí nestal roztržitým, nebo abys svou neukázněností nezavdal pohoršení jiným, či sám nebyl zmaten odporem jiných a neklesl.

3. Někdy je opravdu třeba použití násilí a mužně odporovat smyslové žádostivosti a nedbat toho, co tělo chce nebo nechce; nýbrž spíše usilovat o to, aby se tělo, třeba nerado, podřizovalo duchu.

A musí se trestat a přinucovat k službě tak dlouho, pokud nebude ochotné ke všemu a nenaučí se spokojovat s málem, těšit se z maličkostí a nereptat proti čemukoli, co mu není po chuti.

XII.

O cvičení v trpělivosti a o potírání žádostí

1. Pane Bože, jak vidím, je mi velice zapotřebí trpělivosti, vždyť v tomto životě se vyskytuje mnoho protiventství. Neboť ať se sebeusilovněji snažím o pokoj, nemůže být můj život bez boje a bolesti.

2. Tak tomu je, synu. A já ani nechci, abys vyhledával takový pokoj, který by byl bez pokušení a v kterém bys necítil protiventství. Nýbrž abys oceňoval to, že dosáhl pokoje i tehdy, když tě stihnou nejružnější strasti a podrobí tě zkoušce mnohá protiventství.

Řekneš-li, že nesneseš větší utrpení, jak potom sneseš očišcový oheň? Ze dvou zel se má vždycky volit to menší. Abys tedy mohl uniknout budoucím věčným mukám, snaž se ty menší přítomné snášet s klidnou myslí pro Boha. Či se domníváš, že lidé tohoto světa nemají žádná utrpení nebo jen malá? Takového člověka nenajdeš, i kdybys ho hledal mezi největšími rozkošníky.

3. Ale povíš: Oni aspoň mají mnohou slast, jednají si podle vlastní vůle, a proto svých trampot valně nedbají.

4. Připusťme, že mají, co si přejí; ale jak dlouho, myslíš, že to bude trvat? Vytratí se v dýmu (Ž 37,20) pozemští boháči a po jejich někdejších radostech nezbude ani památky. Avšak ani za živa jich neužívají bez hořkosti, omrzelosti a bázně. Vždyť táž věc, z které čerpají svou rozkoš, jim často přináší též bolestnou pokutu. A děje se jim po právu, že těch rozkoší, které tak nezřízeně vyhledávají a za nimiž jdou, neužívají bez zahanbení a hořkosti. Jak krátké jsou všechny rozkoše, jak klamně, jak nezřízené a hanebné! Ale oni ve svém opojení a slepotě to nechápou a jako nemá tvář se pro nepatrnou rozkoš pomíjejícího života říti do duševní smrti.

Ale ty, synu, neboť se za svými vášněmi, opanuj své choutky (Sír 18,30). Hledej blaho v Hospodinu, dá ti vše, oč požádá tvé srdce (Ž 37,4).

5. Neboť jestli se chceš opravdově radovat a hojněji okoušet mého potěšení, hle, pohrdání vším pozemským a odvržení všech nízkých rozkoší ti bude požehnáním a dá ti hojnou radost. A čím více se odpoutáš od všech pozemských slastí, tím sladší a mocnější útěchu najdeš ve mně.

Zpočátku ovšem toho nedosáhneš bez trochy zármutku a namáhavého boje. Postaví se ti na odpor zakořeněný zvyk, avšak lepší návyk jej překoná. Tělo bude reptat, ale horlivost ducha je zkrotí. Starý had tě bude pokoušet a dráždit, ale modlitba ho zažene; a mimoto mu zamezíš volný přístup i ušlechtilou prací.

XIII.

O poslušnosti pokorně podřízeného podle příkladu Ježíše Krista

1. Synu, kdo se snaží vymknout z poslušnosti, sám se vymyká i z milosti; a kdo si chce podržet jen své, ztrácí to, co je společné všem. Kdo se rád dobrovolně nepodrobuje svému představenému, dokazuje, že ho tělo dosud dokonale neposlouchá, nýbrž že se často vzpouzí a reptá.

Uč se tedy rychle podřizovat svému představenému, jestliže si přeješ podmanit své tělo. Neboť snáze přemáhá vnějšího nepřítele, kdo je v nitru neporušen. Tvá duše nemá obtížnějšího a horšího nepřítele, než tebe samého, jsi-li duševně rozhárán. Jestli chceš zvítězit nad tělem a krví, musíš ve všem upřímně pohrdat sám sebou. Jen proto, že doposud příliš nezřízeně miluješ, zdráháš se úplně se odevzdat do vůle jiných.

2. Co je však na tom velkého, jestliže se ty, který jsi prach a nicota, podrobuješ pro Boha člověku? Když já, Všemohoucí a Nejvyšší, který jsem všechno stvořil z ničeho, jsem se pokorně podřídil člověku pro tebe? Stal jsem se nejnižším a nejposlednějším ze všech, abys mohl ty svou pýchu přemáhat mou pokorou.

Uč se poslouchat, prachu, uč se ponížovat, země a hlíno, a všem ležet pod nohama! Uč se lámat svou vůli a odevzdat se v úplnou podřízenost.

3. Hněvej se sám na sebe a netrp v sobě nadutost, nýbrž staň se tak podřízeným a nepatrným, aby každý mohl po tobě chodit a jako po uličním prachu šlapat. Nač si naříkáš, nicotný člověče? Jak se můžeš, bídný hříšníče, vzpouzet proti výčitkám druhých, když sám jsi tolikrát urazil Boha a mnohokrát zasloužil peklo? Ale mé oko tě ušetřilo, neboť tvá duše mi byla drahá; abys poznal mou lásku a neustále byl vděčen za mé dobrodiní. A aby ses vždy ochotně podroboval a pokořoval a trpělivě snášel vlastní opovržení.

XIV.

O rozjímání skrytých Božích soudů, abychom nezpyšněli ve štěstí

1. Hřímáš nade mnou svými soudy, Pane, bázní a strachem rozechvíváš všechny mé kosti, a má duše se velice děsí. Stojím ohromen a uvažuji, že ani nebesa nejsou čistá před tvou tváří. Když jsi i na andělech shledal špatnost, a neušetřils je, co se stane se mnou? Padly hvězdy z nebe, a kam bych si troufal já prach?

Ti, jejichž skutky se zdály hodné chvály, padli nejhrouběji a ty, kteří požívali andělský chléb, jsem viděl libovat si v mlátě pro vepře.

2. Konec tedy vši svatosti, jestli ty, Pane, odtáhneš svou ruku. Neprospěje žádná moudrost, když ji ustaneš řídit. Nepomůže žádná síla, když ty ji přestaneš udržovat. Není bezpečná žádná čistota, když ji neochrániš. Neuhlídá nikoho vlastní bdělost, když při ní nebdí tvá svatá stráž.

Neboť opustíš-li nás ty, toneme a hyneme; a jen přijdeš k nám, vzchopíme se a ožíváme. Neboť jsme nestáli, a jen ty nás posilňuješ; vychládáme, a jen ty nás rozněcuješ.

3. Jak musím pokorně a s opovržením smýšlet o sobě; jak musím pokládat za nic, když se mi zdá, že mám něco dobrého! Jak hluboko se musím pokořit před tvými nevystižitelnými soudy, Pane, když v sobě samém nenacházím nic než zhola nic! Ty nesmírná tíži, ty nezměrné moře, kde v sobě samém neshledávám nic než naprosté nic! Kde tedy zbývá nějaký koutek pro mou slávu, kde trochu sebedůvěry pro domnělou vlastní ctnost? Všechna klamná sláva je pohlcena hloubkou tvých soudů nade mnou.

4. Čím je veškeré tělo před tvým zrakem? Zda se bude chlubit hlína před hrnčírěm (srov. Iz 29,16) ? Jak se může vynášet vychloubáním ten, jehož srdce je opravdu oddáno Bohu? Ani celý svět nepozvedne k pýše toho, koho si podmanila pravda. A ani ústa všech chvalořečníků nepohnou tím, kdo všechnu svoji naději zakotvil v Bohu. Neboť i všichni ti, kdo mluví, jsou pouhé nic; i zaniknou jako hlas jejich slov. A jen Hospodinova věrnost je věčná (Ž 117,2).

XV.

Jak si máme počínat a mluvit, když o něco žádáme

1. Synu, prosíš-li o něco, říkej takto:

Pane, jestli se ti to líbí, staň se tak. Pane, bude-li to k tvé cti, staň se to tak tvým jménem. Pane, shleď-li, že je to k mému dobru a uznáš-li, že je mi to užitečné, uděl mi to, abych toho užil k tvé slávě. Ale jestli víš, že by mi to škodilo a neprospělo by to spáse mé duše, odejmi ode mne takové přání.

Neboť není každá touha od Ducha svatého, i když se zdá člověku oprávněná a dobrá. Je nesnadné správně posoudit, zdali tě k tužbě potom či onom pobádá duch dobrý nebo zlý; či zdali tě k tomu nevede jen vlastní vůle. Mnozí nakonec poznali, že to, co zprvu pokládali za vnuknutí dobrého ducha, byl klam.

2. Vždy je tedy třeba s Boží bázní a s pokorným srdcem žádat a prosit o všechno, cokoli se zdá tvé mysli žádoucí; a všechno se má s úplnou odevzdaností ponechat mně a říci jen:

Pane, ty víš, co je lepší; staň se to či ono tak, jak ty budeš chtít. Dej, co chceš, kolik chceš a kdy chceš. Nalož se mnou, jak rozumíš, jak se ti více líbí a jak to bude k tvé větší chvále. Postav mě, kam chceš a počínej si se mnou ve všem podle své vůle. Jsem v tvé ruce, toč mnou a obračej si mě kolem dokola. Jsem přece jen tvůj sluha, vždy hotov ke všemu; neboť netoužím žít pro sebe, ale pro tebe; kéž i důstojně a dokonale!

3. Uděl mi, nejdobrotivější Ježíši, svou milost, aby se mnou byla, se mnou působila (srov. Mdr 9,10), se mnou setrvala až do konce. Dej, abych si přál a chtěl vždy to, co je mi milejší a příjemnější. Tvá vůle buď mou a má vůle ať se vždy řídí tvou a shoduje se s ní co nejlépe. Kéž mé nechtění je zajedno s tvým, abych ani nemohl chtít či nechtít nic jiného, než co chceš nebo nechceš ty.

4. Dej, abych odumřel všemu, co je na světě, a abych pro tebe rád snášel opovržení a nepovšimnutí v tomto čase. Dej mi nad všechna ostatní přání, abych v tobě spočinul a v tobě aby se upokojilo mé srdce!

Neboť jen ty jsi pravý pokoj srdce, ty jsi jediné spočinutí a mimo tebe je vše jen strast a nepokoj. V tomto jediném pokoji, to je v tobě, svrchovaném a věčném dobru, usnu a odpočinu (srov. Ž 4,9). Amen.

XVI.

Kterak jen u Boha hledat pravou útěchu

1. Cokoli si mohu přát nebo myslet pro své potěšení, neočekávám zde, ale v budoucnosti. Vždyť i kdybych měl veškeré útechy světa a mohl požívat všech rozkoší, je jisté, že by to nemohlo dlouho trvat. Proto nikdy, má duše, nebudeš moci najít plné potěšení a dokonalé uspokojení, kromě u Boha, těšitele chudých a ochránce ponížených.

Vyčkej trochu, má duše, vyčkej Božího příslibení, a budeš mít hojnost všeho dobrého v nebesích. Kdybys příliš nezřízeně toužila po těch vezdejších věcech, ztratíš věčné a nebeské. Časných věcí máš užívat, po věčných toužit. Žádným pozemským dobrem se nemůžeš nasytit, neboť nejsi stvořena k jejich požívání.

2. I kdybys měla všechna stvořená dobra, nemohla bys být šťastná a blažená; vždyť jen v Bohu, který stvořil všechno, spočívá celé tvé blaho a štěstí. Ne takové, jaké si představují a pochvalují pošetilí milovníci světa, nýbrž jaké očekávají dobří Kristovi věrní, a občas předem okoušejí lidé duchovní a čistého srdce, jejichž pravá vlast je v nebesích (srov. Fp 3,20).

Zdánlivé a krátké je všechno lidské potěšení. Blahé a pravé je jen to, které vyvěrá v nitru z pravdy. Nábožný člověk má s sebou všude svého těšitele Ježíše a říká mu:

Buď se mnou, Pane Ježíši, na každém místě a v každý čas. A mně kéž je potěšením, že každou lidskou útěchu chci rád postrádat. A kdyby se mi nedostalo tvé útechy, buď mi tvá vůle a spravedlivá zkouška potěšením nejvyšším. Neboť nebudeš se hněvat věčně (Ž 103,9).

XVII.

Kterak každou starost skládat na Boha

1. Synu, nech mě s tebou dělat, co chci; já vím, co ti prospěje. Ty myslíš jako člověk; o mnohých věcech smýšlíš, jak ti radí lidské cítění.

2. Pane, pravda je, co říkáš. Větší je tvá péče o mne, než veškerá starost, kterou mohu mít sám o sebe. Neboť příliš nejistě stojí ten, kdo všechny své starosti neskládá na tebe.

Pane, učiň se mnou, co se ti zlíbí, jen když má vůle zůstane zpříma a pevně zaměřena k tobě. Vždyť jenom dobré může být, cokoli se mnou činíš:

Jestli mě chceš mít ve tmách, buď veleben; a když si mě přeješ mít ve světle, buď opět veleben. Jestli mě míníš potěšit, buď veleben; a jestli mě chceš navštívit bolestí, buď rovněž a stále veleben.

3. Ano, synu, tak si počínej, toužíš-li se mnou kráčet. Musíš být stejně tak hotov trpět, jako se radovat. A stejně rád žít v nouzi a chudobě, jako v hojnosti a bohatství.

4. Pane, rád budu pro tebe trpět, ať na mne sešleš cokoliv. Z tvé ruky chci stejně přijímat dobré jako zlé, sladké jako trpké, radostné jako smutné; a děkovat ti za všechno, co se mi přihodí.

Chraň mě všeho hříchu a nebudu se bát smrti ani pekla. Neuškodí mi žádné soužení, které na mne přijde, jen když mě na věky nezavrhneš a nevymažeš z knihy života.

XVIII.

Kterak časné strasti klidně snášet podle Kristova příkladu

1. Synu, já jsem pro tvou spásu sestoupil z nebe; vzal jsem na sebe tvou bídu ne z donucení, ale z lásky, aby ses naučil trpělivosti a bez reptání snášel časné strasti. Neboť i já jsem od narození až po smrt na kříži projevoval trpělivost v bolestech.

V časných věcech jsem měl veliký nedostatek; často jsem na sebe slýchal mnohé výtky; tiše jsem snášel zahanbení a potupy; za dobrodiní se mi dostávalo nevděku, za zázraky rouhání a za naučení pohany.

2. Pane, poněvadž jsi ty byl trpělivý ve svém životě a tak nejlépe vyplnil Otcovu vůli, sluší se, abych i já, ubohý hříšník, uchoval trpělivost podle tvé vůle; a pro vlastní spasení nesl břemeno pomíjejícího života, jak dlouho ty budeš chtít.

Neboť i když se zdá pozemský život obtížný, přece se z tvé milosti stává velice záslužným; a tvým příkladem a kráčením ve stopách tvých světců se stává pro slabé snesitelnějším a slavnějším. Ale i mnohem útěšnějším, než byl kdysi za Starého zákona, kdy zůstávala nebeská brána uzavřena; a rovněž i cesta k nebi se jevila temnější, když se tak málo lidí snažilo hledat nebeské království. Ale ani ti, kteří tehdy byli spravedliví a očekávali spásu, nemohli vejít do nebeského království, dokud jsi je nevykoupil svým utrpením a svou svatou smrtí.

3. Jak velké díky jsem ti povinen vzdávat, žeš mně a všem věřícím dobrotivě ukázel přímou a dobrou cestu do věčného království! Neboť tvůj život je naše cesta, a svatou trpělivostí kráčíme k tobě, který jsi naše koruna.

Kdybys nám nebyl dal příklad a neučil nás, kdo by se tě snažil následovat? Žel, kolik z nás by zůstalo daleko pozadu, kdyby před sebou neviděli tvůj vznešený příklad! A hle, jsme vlažní i doposud, ačkoli jsme slyšeli o tolika tvých divech a naučeních; jak by teprv bylo, kdybychom neměli takové světlo, vedoucí k následování.

XIX.

O snášení křivd a osvědčování pravé trpělivosti

1. Co to pravíš, synu? Pohlédni na utrpení mé i všech svatých, a přestaň naříkat. Ještě jsi v zápase s hříchem nemusel prolít svou krev (Žd 12,4). Tvé utrpení je maličkostí ve srovnání s těmi, kdo tolik trpěli, byli tak mocně pokoušeni, tak těžce sužováni a tolikrát zkoušeni a třibeni.

Musíš si tedy připomenout těžší utrpení jiných, abys snáze snášel ta nepatrná svoje. A jestli se ti nezdají nepatrná, uvaž, není-li tím vinna tvá netrpělivost. Ať si je tvé utrpení malé nebo velké, hled' je snášet trpělivě.

2. Čím lépe se uzpůsobíš pro utrpení, tím moudřeji jednáš a získáváš větší zásluhu; a všechno poneseš lehčeji, budeš-li na to myslí i návykem pečlivě uchystán.

Neříkej: Od takového člověka si nezasloužím trpět a nejsem povinen něco takového snášet, protože mi velice ukřivdil a vytýkal mi, co jsem neměl vůbec v úmyslu. Od jiného to však snesu rád a přijmu to jako utrpení, které mám snášet.

Takové smýšlení je nemoudré, protože nehledí na ctnost trpělivosti, ani na toho, kdo ji slíbil korunovat slávou, nýbrž myslí spíš na osoby a na utrpeně křivdy.

3. Není opravdu trpělivý, kdo chce trpět, jen kolik se mu zazdá a od koho je mu milo. Neboť člověk vskutku trpělivý nehledí na to, od koho něco zakouší; zdali od představeného, nebo sobě rovného, či podřízeného; zdali od člověka dobrého a svatého, nebo od zvráceného a nehodného.

Ale ať se mu kdykoli a od kteréhokoli tvora přihodí jakékoli protivenství, všecko bez rozdílu vděčně přijímá z Boží ruky a pokládá za nesmírný zisk. Vždyť u Boha nezůstane ani nejmenší protivenství bez odměny, bylo-li vytrpěno právě pro Boha.

4. Buď tedy připraven k boji, chceš-li dosáhnout vítězství. Bez boje nemůžeš dosáhnout koruny trpělivosti. Jestli nechceš trpět, nedbáš o korunu vítězství. Toužíš-li po ní, statečně bojuj a všechno trpělivě snášej.

Bez práce není odpočinku a bez boje se nedosáhne vítězství.

5. Pane, učiň svou milostí možným, co je mé přirozenosti nemožné. Ty víš, jak málo dovedu trpět a jak rychle malomyslním, když mi vyvstane sebelehčí protivenství.

Dej, aby se mi každá zkouška utrpení stala pro tvé jméno milou a žádoucí, neboť pro tebe trpět a strádat je mé duši velmi spasitelné.

XX.

O vyznávání vlastní slabosti a o bédách tohoto světa

1. Svůj hřích jsem před tebou přiznal (Ž 32,5) a vyznávám se, Pane, ze své slabosti. Často mě už i nepatrná věc skličuje a zarmucuje.

Umiňuji si, že si budu počínat zmužile, ale jakmile přijde nepatrně pokušení, upadám do veliké úzkosti. Často vzniká těžké pokušení z docela bezvýznamné věci. A když si kolikrát myslím, že jsem poněkud bezpečný, protože právě necítím žádné pokušení, najednou vidím, že mě málem porazí docela lehký vánek.

2. Shlédni tedy, Pane, na mou malost a křehkost, kterou dobře znáš. Smiluj se a vysvobod' mě z bahna, ať se neutopím (Ž 69,15) a nezůstanu zavržen navždy.

Právě to mě často trápí a před tebou zahanbuje, že jsem tak vratký a slabý v odporu proti vášním. I když nedojde k úplnému souhlasu, přece je mi jejich útok protivný a obtížný a velice se hanbím, že s nimi musím denně zápasit. Svou slabost poznávám z toho, že mě ošklivé představy vždycky mnohem snáze napadají než odcházejí.

3. Přemocný Bože Izraele, milovníku věrných duší, shlédni na námahu a bolest svého služebníka, a pomáhej mu ve všem, cokoli podnikne. Posilni mě nebeskou mocí, aby nade mnou nenabyl převahy starý člověk – bídne tělo, které dosud není zcela podrobno duchu a proti kterému je třeba v tomto ubohém životě bojovat do posledního dechu.

Žel, jaký je to život, když je v něm tolik trápení a strastí; a když je v něm všude plno nástrah a nepřátel! Neboť sotva pomine jedno soužení nebo pokušení, přijde jiné; ba kolikrát ještě není u konce ani první zápas, a už nenadále přicházejí mnohé další.

4. Jak je možno milovat život, který má tolik hořkosti a je podroben tolika pohromám a strastem? Jak ho lze vůbec nazývat životem, když v takové míře plodí smrt a zkázu? A přece ho lidé milují a hledají v něm své rozkoše.

Často se světu vytýká, jak je klamný a nicotný, a přece jej lidé neradi opouštějí, poněvadž je příliš ovládají tělesné žádosti. Jenže jedny věci pudí k milování světa, jiné k odvrhování. K milování světa žene žádost těla, žádost očí a pýcha života (srov. 1 J 2,16); ale tresty a strasti, které po nich zaslouženě následují, rodí zášť a ošklivost k světu.

5. Avšak hříšná rozkoš bohužel vítězí nad srdcem oddaným světu, a pokládá za blaho být v poddanství smyslů, protože neviděla a neokusila Boží slasti a vnitřní rozkoše ctnosti.

Kdežto ti, kdo zcela pohrdají světem a snaží se žít ve svaté kázni jedině Bohu, ti znají onu božskou sladkost, přislíbenou těm, kdo se opravdu odřikají světa; a tím jasněji vidí, jak svět těžce bloudí a všelijak se klame.

XXI.

Kterak spočinout v Bohu, který je nad všechny dary a dobra

1. Má duše, nade všecko a ve všem navždy spočín v Pánu, neboť on je věčným odpočinkem svatých.

Dej mi, nejsladší a nejmilejší Ježíši, abych v tobě spočinul, vždyť ty převyšuješ všechno tvorstvo, všechnu blaženost i krásu, všechnu slávu i čest, všechnu moc i důstojnost, všechnu vědu i moudrost, všechno bohatství i umění, všechnu radost i rozkoš, všechnu dobrou pověst i chválu, všechnu líbeznost i útěchu, všechny naděje i sliby a všechnu zásluhu i touhu. Ty jsi nade všechny dary i služby, které můžeš dát a vlévat; nade všechno radování i plesání, které může mysl pojmout a pocítit. Dokonce i nad anděly, archanděly a všechny zástupy nebešťanů, nade všechno viditelné i neviditelné, nade všechno, co nejsi ty, Bože.

2. Neboť ty, Pane, můj Bože, jsi nadevše nejlepší; ty jediný nejvyšší a nejmocnější, ty jediný nejdostačující a nejhojnější, ty jediný nejsladší a nejutěšenější. Ty jediný nejkrásnější a nejmilovanější, ty jediný nejslechetnější a nadevše nejslavnější; v tobě je, vždycky bylo a bude všechno dobré a zároveň dokonalé.

A proto je malé a nedostatečné všechno, cokoli mi dáváš, o sobě zjevuješ, nebo přislibuješ mimo sebe samého, dokud tě nespátřím a plně nedosáhnu. Vždyť si mé srdce nemá kde vpravdě odpočinout a nemůže být dokonale uspokojeno, dokud se nepovznese nad všechny dary a nespočine v tobě.

3. Můj nejmilejší snoubenče, Ježíši Kriste, nejčistší milovníče, vládce veškerého tvorstva! Kdo mi dá křídla pravé svobody, abych mohl vzlétnout a spočinout v tobě? Kdy mi bude dáno, abych byl dokonale volný a viděl, jak jsi sladký, Pane, můj Bože? Kdy se soustředím v tobě tak plně, abych pro lásku k tobě již necítil sebe, ale jen tebe jediného, způsobem, který přesahuje všechny smysly i míry, a který není každému znám?

Nyní však často naříkám a s bolestí snáším své neštěstí. Vždyť v tomto slzavém údolí mě potkává mnoho zlého, což mě často znepokojuje, zarmucuje a zachmuřuje. Mnohdy mi zlo překáží, rozptyluje mě, láká a upoutává, abych neměl volný přístup k tobě a nepoznal slast tvého objetí, kterou mají blažení duchové. Kéž tě pohne mé vzlykání a má převeliká opuštěnost na této zemi!

4. Ježíši, jase věčné slávy, potěcho putující duše! Před tebou nenacházejí má ústa slov a jen mé mlčení k tobě hovoří.

Jak dlouho ještě bude otálet můj Pán se svým příchodem? Kéž přijde ke mně, svému nebohému, a kéž mě obveselí! Kéž vztáhne ruku a vytrhne mě ubohého z každé úzkosti! Přijď, přijď, neboť bez tebe nebudu mít radostného dne ani hodiny; vždyť jen ty jsi má radost a bez tebe je můj stůl prázdný.

Jsem ubohý, jakoby uvězněn a zatížen okovy, pokud mě neobčerstvíš světlem své přítomnosti, nedaruješ mi svobodu a neukážeš milostivou tvář.

5. Ať jiní hledají místo tebe něco jiného, co se jim líbí; mně se však nelíbí a nebude líbit nic jiného, než ty, můj Bože, má naděje a věčná spása.

Neumlknu a nepřestanu prosit, dokud se mi nenavrátní tvá milost a nepromluvíš v mém nitru.

6. Hle, tu jsem; přicházím k tobě, neboť tys mě volal. Tvé slzy, touha tvé duše, tvá pokora a zkroušenost srdce mě naklonily a přivedly k tobě.

7. I řekl jsem: Pane, volal jsem tě, toužil jsem tě požívat a byl jsem hotov pohrdnout vším pro tebe. Ty první však jsi mě podnítil, abych tě hledal.

Buď tedy veleben, Pane, žes prokázal svému služebníkovi toto dobrodiní podle svého velikého milosrdenství. Co jiného ti má říct tvůj služebník, než se před tebou hluboko pokorit a vzpomínat na svou hříšnost a ubohost! Vždyť mezi všemi divy na nebi i na zemi není nikoho, kdo by se ti podobal. Tvá díla jsou velmi dobrá, tvé soudy spravedlivé a tvá prozřetelnost řídí všechno. Proto chvála a sláva tobě, Moudrosti Otcova; tebe chválí a velebí má ústa i duše a se mnou všechno tvorstvo!

XXII.

O vděčnosti za přehojná Boží dobrodiní

1. Otevři, Pane, mé srdce svému zákonu a nauč mě kráčet po cestě tvých přikázání. Dej mi poznat svou vůli a učiň, abych si s velikou uctivostí a bedlivou pozorností připomínal tvá dobrodiní, jak povšechně, tak jednotlivě, a abych ti za ně vzdával náležité díky.

Dobře vím a vyznávám, že ani za nejmenší tvé dobrodiní nemohu být náležitě vděčný. Neboť jsem velmi nepatrný oproti každému dobru, které mi uděluješ; a když uvažuji o tvé vznešenosti, můj duch omdlévá před tvou velikostí.

2. Všecko, co vlastní duše i tělo a co máme kolem sebe i v sobě, přirozeně nebo nadpřirozeně, je tvým dobrodiním a oslavuje tvou štědrost, svatost a dobrotu; neboť od tebe jsme obdrželi všechno dobré. I když dostal jeden více a druhý méně, přece všechno je tvé, a bez tebe nelze mít ani nejmenší dobro.

Ten, kdo dostal více, nemůže se chlubit svou zásluhou, ani se vyvyšovat nad jiné, ani se vysmívat tomu, kdo obdržel méně. Neboť ten je větší a lepší, kdo si přičítá méně zásluh a v díkůčinění je pokornější a zbožnější. A kdo se považuje za nejubožejšího ze všech a pokládá se za nejnehodnějšího, tím je způsobilější přijmout ještě větší dobrodiní.

3. Kdo však dostal méně, nemá se proto rmoutit, ani to snášet s nevolí, ani závidět bohatšímu; ale spíše pozvednout mysl k tobě a co nejvíce chválit tvou dobrotu, že tak hojně, tak nezaslouženě a rád, bez ohledu na osobu, rozdáváš své dary.

Všechno je od tebe, a proto za všechno buď chválen. Ty víš, který dar je komu prospěšný, a proč ten má méně a onen více; a rozhodovat o tom nenáleží nám, nýbrž tobě, který znáš zásluhy každého z nás.

4. Proto, Pane Bože, pokládám za veliké dobrodiní nemít mnoho toho, z čeho navenek a podle lidí vzejde chvála a sláva. A tak, kdo pozoruje svou chudobu a nicotu, ať se proto nermoutí, ani netruchlí, ani nemalomyslní; ale spíš ať se těší a raduje.

Vždyť ty sis, Bože, vyvolil za přátele a společníky chudobné, pokorné a tímto světem opovržené. To dosvědčují sami tví apoštolové, které jsi učinil velmoži po celé zemi (Ž 45,17). Neboť žili na tomto světě pokorně a prostě, bez nářku a veškeré zloby i lsti, takže se ještě radovali, když trpěli pohanění pro tvé jméno (srov. Sk 5,41); a čeho se svět hrozil, oni přijímali s velikou radostí.

5. Proto tvého milovníka, který zná tvé dobrodiní, nemá nic tak těšit, jako vědomí, že se s ním děje tvá vůle podle tvého ustanovení od věčnosti. Tato tvá vůle ho má tak uspokojovat a blažit, aby chtěl právě tak být rád nejmenším, jako jiný touží být největším. A aby byl právě tak klidný a spokojený na posledním místě, jako na prvním; a aby byl právě tak rád přehlížen a opovrhován, beze jména a beze slávy, jako kdyby ve světě vynikal slávou a velikostí nad všechny ostatní.

Neboť tvá vůle a láska k tvé cti mu má být nade všechno, a má ho víc těšit a víc se mu líbit, než všechna dobrodiní, která dostal nebo dostane.

XXIII.

O čtyřech věcech, které přinášejí velký pokoj

1. Synu, nyní ti ukážu cestu pokoje a pravé svobody.

2. Učiň, Pane, co pravíš, neboť je mi milé tobě naslouchat.

3. Snaž se, synu, konat raději vůli cizí, než svou. Vždy dávej přednost tomu, mít raději méně, než více. Vždycky si vyhledávej místo nižšího a všem podřízeného. Stále si žádej a vyprošuj, aby se s tebou dala zcela a jen Boží vůle.

Hle, takový člověk vejde do místa míru a pokoje.

4. Pane, tvá řeč je krátká, ale obsahuje v sobě hojnost dokonalosti. Málo je v ní slov, ale plno významu a hojně užitku. Neboť kdybych ji uměl věrně zachovávat, nemohl by ve mně tak snadno vyvstávat zmatek. Neboť kdykoli cítím nepokoj a těžkost, shledávám, že jsem se uchýlil od tohoto naučení.

Ale ty, který všechno můžeš a vždy usiluješ o prospěch duše, rozmnož ve mně svou milost, abych uměl zachovávat tvé učení a tak došel spásy.

5. Nevzdaluj se ode mne, můj Bože; Bože, na pomoc mi pospěš (Ž 71,12); neboť povstaly ve mně rozličné myšlenky a velké úzkosti, které trápí mou duši. Jak z nich vyvážnu neporušen, jak je přemohu?

6. Já půjdu před tebou (Iz 45,2), praví Pán, a ponížím slavné této země. Otevřu brány milosti a zjevím ti skrytá tajemství.

7. Učiň, Pane, jak pravíš, a všechny zlé myšlenky ať prchnou před tebou. Toto je má naděje a jediná útěcha: k tobě utíkat v každém soužení, v tebe důvěřovat, tebe z hloubi srdce vzývat a trpělivě očekávat tvou útěchu.

8. Osvět' mne, dobrý Ježíši, září vnitřního světla a vypuď z příbytku mého srdce všecku temnotu. Zkroť mnohou roztržitost a zažej pokušení, která dorážejí na mou duši.

Statečně bojuj za mne a přemoz lité šelmy, totiž svůdné žádosti, aby tvou silou nastal mír (srov. Ž 122,7); a hojnost tvé chvály ať zaznívá ve svaté síni, totiž v čistém svědomí.

Poruč větrům a bouřím; řekni moři: utiš se, a větru: ustaň vát, a nastane velký klid.

9. Sešli své světlo a svoji věrnost (Ž 43,3), aby svítily na zemi; neboť dokud mě ty neosvítiš, jsem jen pustou a prázdnou zemí. Vylej na mne svou milost, omyj mé srdce nebeskou rosou, dej mi vodu nábožnosti, aby zavlažila tvář země, a aby vzešlo výhodné a znamenité ovoce.

Pozdvihni mou mysl, stísněnou břemenem hříchů a povznes každou mou touhu k nebesům, abych okusil slasti nebeského blaha a zošklivil si myslet na věci pozemské.

10. Odtrhni a vyprost' mě od veškeré pomíjející útěchy tvorů, neboť žádná stvořená věc mou tužbu zcela neuspokojí a neutěší.

Připoj mě k sobě nerozlučitelným poutem lásky, neboť jen ty jediný postačíš milujícímu, a bez tebe je všechno bezcenné.

XXIV.

O zahánění zvědavosti na život bližního

1. Synu, nebuď zvědavý a nedělej si zbytečné starosti. Není to tvá věc. Ty mne následuj (J 21,22)! Proč se staráš, zdali ten je takový či onaký; nebo zdali onen jedná a mluví tak či onak? Ty nebudeš odpovídat za jiné, ale vydáš počet sám za sebe. Tak proč se do toho vměšuješ?

Hle, já znám všechny a vidím všechno, co se děje pod sluncem; já vím, jaký kdo je, co si myslí, co chce a kam směřuje jeho úmysl. Budiž tedy všechno ponecháno mně; a ty si uchovej pravý pokoj, a znepokojuvatel ať znepokojuje, jak bude chtít. Na něj dopadne, cokoli učiní nebo řekne, neboť mne oklamat nemůže.

2. Nesháněj se po zvučnosti velkého jména, po mnoha přátelích, ani po lásce jednotlivých lidí. Ty věci totiž jenom rozptylují a velice zatemňují srdce.

Rád bych k tobě mluvil svým slovem a zjevil ti svá tajemství, kdybys bedlivě vyčkával mého příchodu a otevřel mi dveře svého srdce. Proto buď obezřetný, bdí na modlitbách (srov. 1 Pt 4,7) a ve všem se pokoř (srov. Sír 3,20).

XXV.

V čem spočívá pevný pokoj srdce a skutečný prospěch

1. Synu, já jsem pravil: Pokoj vám zanechávám, svůj pokoj vám dávám; ne jako dává svět, já vám dávám (J 14,27).

Všichni touží po pokoji, ale ne každý pečuje o to, čeho je k pravému pokoji zapotřebí. Můj pokoj je s pokornými a tichými srdcem; tvůj pokoj bude v mnohé trpělivosti. Budeš-li mě poslouchat a následovat můj hlas, budeš moci požívat hojného pokoje.

2. Co tedy učiním?

3. Ve všem si dávej pozor, co činíš a co mluvíš, a stále měj na mysli, aby ses líbil mně a nežádal a nevyhledával nic mimo mne. Ale slova ani skutky jiných opovážlivě neposuzuj, neplet' se do věcí, které nejsou tvým úkolem, a tak dosáhneš toho, že jen málo nebo zřídka budeš znepokojen.

Nepociťovat však nikdy žádné znepokojení ani nezakoušet žádné tělesné nebo duševní těžkosti, není možné v přítomném čase, nýbrž je výsadou věčného pokoje. Nemysli si tedy, žeš nalezl pravý pokoj, když nepociťuješ žádné těžkosti; ani že je všechno dobré tehdy, když nemáš žádného protivníka; ani že je to dokonalé, jestliže se všechno děje podle tvého přání. Nedomnívej se, že jsi něčím velkým, nebo zvláště Bohu milým, když zakoušíš velkou zbožnost a duchovní slast; neboť podle těchto věcí se nepoznává pravý milovník ctnosti, ani v nich nespočívá duchovní pokrok a dokonalost člověka.

4. V čem tedy, Pane?

5. V tom, že se celým srdcem odevzdáš Boží vůli; a nebudeš vyhledávat svého prospěchu ani v malých, ani ve velkých věcech, ani pro tento čas, ani pro věčnost. A že se stejně jasnou tváří budeš děkovat za štěstí i protivenství a všechno budeš klást na stejnou váhu.

Bude-li tvá naděje tak pevná a vytrvalá, že i tehdy, když ti bude odňata vnitřní útěcha, budeš v srdci připraven snášet ještě vnitřní utrpení a nebudeš si stýskat, že nezasluhuješ tak veliké soužení. Ale budeš-li mi dávat ve všem mém řízení za pravdu a chválit mou svatost, tehdy budeš kráčet po pravé a přímé cestě pokoje a mít bezpečnou naději, že opět spatříš s radostí mou tvář. A až dospěješ k úplnému pohrdání sebou samým, věz, že tehdy budeš oplývat tak hojným pokojem, jak jen je na světě možné.

XXVI.

O pravé svobodě ducha, které lze dosáhnout spíše pokornou modlitbou než četbou

1. Pane, je třeba, aby dokonalý člověk nikdy nepřestal duchem směřovat k nebeským věcem a aby uprostřed mnohých starostí žil jakoby bezstarostně, tím, že k žádnému tvorů nelze neřízenou náklonností; ne z lhostejnosti, nýbrž z jakési výsady svobodného ducha.

2. Prosím tě, můj nejdobrotivější Bože, uchraň mě starostí tohoto života, abych jimi nebyl příliš spoután. Zbav mě mnohých tělesných potřeb, abych neupadl do požitkářství. Oprost' mě od veškerých duchovních překážek, abych neklesl zlomen obtížemi.

Uchraň mě nejen těch věcí, po kterých se s takovou žádostivostí pachtí světská ješitnost, ale i těch béd, které jako všeobecné prokletí smrtelnosti trapně tíží a zdržují duši tvého služebníka, aby se nemohla povznést k svobodě ducha, jak by chtěla.

3. Můj Bože, nevýslovná slasti, proměň mi v trpkost všechno tělesné potěšení, které mě odvádí od lásky k věčným věcem a zhoubně mě k sobě vábí příslibem nějaké časné rozkoše.

Ať nade mnou neztvrdí, můj Bože, ať neztvrdí tělo a krev; ať mě neoklame svět a jeho krátká sláva; ať mě nepodrazí ďábel a jeho lstivost. Dej mi sílu k odporování, trpělivost k snášení a stálost k vytrvání. Místo všech světských potěšení mi dej přesladké pomazání svého Ducha a místo tělesné lásky mi vnukni lásku k svému jménu.

4. Hle, pokrm, nápoj, oděv a ostatní náležitosti k uchování těla jsou horlivému duchu na obtíž. Dej, abych těchto prostředků užíval s mírou, a abych se po nich příliš nesháněl.

Nelze se jich všech zříci úplně, neboť udržují přirozený život; ale vyhledávat zbytečnosti, které by nám více lahodily, zakazuje svatý zákon. Neboť ihned by si tělo začalo víc troufat proti duchu. Prosím, ať mě mezi oběma krajnostmi vede a řídí tvá ruka, aby ve všem zůstávala míra.

XXVII.

Kterak sebeláska nejvíc vzdaluje od svrchovaného dobra

1. Synu, musíš dát všechno za všechno a nic si neponechávat pro sebe. Věď, že sebeláska ti škodí víc než kterákoli světská věc. Každá tě totiž spoutává více nebo méně podle lásky a náklonnosti, kterou k ní máš.

Bude-li tvá láska čistá, prostá a dobře spořádaná, neupadneš do zajetí věcí. Nežádej si, co nesmíš mít; neměj, co by ti mohlo překážet a zbavovat tě vnitřní svobody. Je divné, že se mi neodevzdáš z celé hloubky srdce, se vším, co si můžeš přát nebo mít.

2. Proč se stravuješ bezúčelným zármutkem, proč se trápíš marnými starostmi? Žij podle mé vůle, a neutrpíš žádnou škodu.

Jestliže hledáš to nebo ono a chceš být zde či tam pro své pohodlí a pro své větší zalíbení, nikdy nedojdeš pokoje, ani se nezbavíš starostí, neboť v každé věci se najde nějaká nedokonalost a na každém místě se vyskytne nějaký protivník.

3. Není tedy prospěšné, dosáhneš-li nějaké věci nebo jejího zevnějšího rozmnožení, nýbrž pohrdneš-li jí a vytrhneš-li ji ze srdce s kořenem. Což neplatí jen o penězích a bohatství, ale i o ctižádostivé touze po hodnostech a o žádosti klamných chvály; tyto věci totiž pomíjejí s tímto světem.

Slabou ochranou je pouhé ústraní, chybí-li duch horlivosti; a nepotrvá dlouho pokoj nabytý zevně, není-li pevný základ v srdci; to jest, nespočineš-li ve mně. Můžeš měnit místa, ale tím se ještě nestaneš lepším. Neboť jakmile se naskytne příležitost a ty se jí poddáš, najdeš opět, před čím jsi utíkal, a to ještě ve větší míře.

4. Posilni mě, Bože, milostí Ducha svatého. Dej mi sílu, aby se duchovní člověk ve mně upevnil a oprost' mé srdce ode všech zbytečných starostí a úzkostí. Abych se nedával strhovat různými tužbami po čemkoli, ať je to malé nebo vzácné, ale abych na všechny věci hleděl, jako že pominou a já že pominu s nimi.

Neboť není nic trvalého pod sluncem, kde je vše pomíjivost a honba za větrem (Kaz 1,14). Jak je moudrý, kdo takto smýšlí!

5. Dej mi, Pane, nebeskou moudrost, abych se naučil jen tebe nadevšechno hledat a nacházet, nade všechno poznávat a milovat, a všechno ostatní chápat tak, jak to stanovil řád tvé moudrosti.

Dej mi, abych se opatrně vyhýbal lichotníkovi a trpělivě snášel toho, kdo mi odporuje. Neboť je velká moudrost nedat se pohnout kdekterým závanem lidských slov a nepoprávat sluchu svůdné Sírěně; jen tak se totiž po začaté cestě kráčí bezpečně.

XXVIII.

Proti utrhačným jazykům

1. Synu, nermuť se, když někteří lidé o tobě špatně smýšlejí a říkají, co nerad slyšíš. Sám bys měl o sobě smýšlet ještě hůř a nikoho nepokládat za křehčího než jsi ty sám.

Budeš-li žít vnitřním životem, nebudeš valně dbát na prchavá slova. Je nemalou opatrností mlčet ve zlém čase a obracet se v nitru ke mně, ne se znepokojovat pro lidské úsudky.

2. Ať tvůj pokoj nezávisí na lidských řečech. Mluví-li se o tobě dobře nebo špatně, to tě neučiní jiným člověkem. Kde je pravý pokoj a opravdová sláva? Zdali ne ve mně?

Jen ten, kdo netouží po lidském zalíbení, ba nebojí se jejich nelibosti, bude požívat hojného pokoje. Z nezřízené lásky a z lichých obav vzniká všechen nepokoj srdce a roztržitost smyslů.

XXIX.

Kterak v soužení vzývat a velebit Boha

1. Požehnaný jsi, Bože milostivý, a požehnané jméno tvé navěky (Tób 3,11), žes chtěl, aby mě navštívilo toto pokušení a soužení. Nemohu mu uniknout, ale je mi zapotřebí se utíkat k tobě, abys mi pomohl a obrátil je k dobrému.

Pane, nyní jsem v soužení, není mi dobře u srdce, příliš mě trápí přítomná strast. Co nyní řeknu, milovaný Otče? Jsem svírán úzkostmi. Zachraň mě od této hodiny (J 12,27). Ta hodina však na mne přišla proto, abys ty byl oslaven, když já budu ponížen a ty mě vysvobodíš.

Hospodine, rač mě vysvobodit (Z 40,14). Neboť co si já ubožák počnu, kam se obrátím bez tebe? Dej mi trpělivost, Pane, i tentokrát. Pomáhej mi, můj Bože, a nebudu se bát, ať jsem sebevíce stísněn.

2. A co v tom soužení řeknu dál? Pane, staň se tvá vůle (Mt 26,42). Já jsem si to trápení a soužení zasloužil. Je tedy třeba, abych je trpělivě snášel, než bouře přejde a zase bude lépe.

Avšak tvá všemohoucí ruka je dost mocná, aby ode mne odňala i toto pokušení a zmírnila jeho sílu, abych nepodleh docela. Vždyť už tolikrát jsi mi takto přispěchal na pomoc, Bože můj milosrdný (Ž 59,18)! A čím je pro mne pokušení těžší, tím je tobě snazší tento obrat z ruky Nejvyššího (srov. Ž 77,11).

XXX.

O prosbě za Boží pomoc a o důvěře v návrat milosti

1. Synu, já jsem Pán, záštita v den soužení (Na 1,7). Přijď ke mně, když se octneš v nouzi. Právě to nejvíc brání nebeskému potěšení, že se pozdě uchyluješ k modlitbě. Neboť napřed, než začneš vzývat mne, vyhledáváš různé jiné útěchy a posilu ve vnějších věcech.

A tak se stává, že ti všechno málo prospívá, dokud nenahlédneš, že já vysvobozuji ty, kteří ve mne doufají, a že mimo mne není účinné pomoci, užitečné rady ani trvalého léku. Ale nyní, když jsi po bouři nabyl ducha, posilni se paprsky mé milosti; neboť jsem blízko (praví Pán), abych všechno obnovil, nejen tak, jak to bylo, ale přehojně a vrchovatě.

2. Což je mi něco nesnadné, nebo jsem snad podoben tomu, kdo slibuje a neplní? Kde je tvá víra? Stůj pevně a vytrvej! Buď trpělivý a statečný a útěcha ti přijde v pravý čas. Očekávej mne, očekávej; přijdu a uzdravím tě.

Je zkouška, co tě trápí, je lichá bázeň, co tě skličuje. Nač si dělat starosti z toho, co může přijít, když si tím jen vršíš zármutek nad zármutek? Každý den má dost vlastního trápení (Mt 6,34). Je bezúčelné a neužitečné, rmoutit se nebo radovat pro to, co může nastat a co se třeba nikdy nepříhodi.

3. Je ovšem lidské se dát šálit takovými představami; ale je znamením ducha ještě slabého tak lehce podléhat ponoukání nepřitele. Tomu je totiž jedno, oklame-li a podvede pravdou nebo lží; porazí-li nás láskou k věcem přítomným, nebo strachem z věcí budoucích.

Ať se tvé srdce nechvěje a neděsí (J 14,27). Věř ve mne a měj důvěru v mé milosrdenství. Když se domníváš, že jsi daleko ode mne, často ti bývám velmi blízko. Když si myslíš, že je všechno ztraceno, je to mnohdy jen příležitost k větší zásluze. Není všechno ztraceno, dopadne-li něco proti tvému očekávání. Nesmíš soudit podle chvilkové nálady, ani se nějaké těžkosti, ať přijde odkudkoli, poddávat a brát si ji k srdci tak, jako by všechna naděje na vysvobození byla ta tam.

4. Nedomnívej se, že jsi zcela opuštěn, když na tebe dočasně sešlu nějaké trápení, nebo ti odejmu žádoucí potěšení; neboť tak se vchází do nebeského království. A tobě i ostatním mým služebníkům je nepochybně prospěšnější, jste-li zkoušeni protivenstvím, než kdybyste měli všechno podle svého přání.

Já znám i skryté myšlenky a vím, že je velmi užitečné pro tvou spásu, jsi-li občas ponechán bez vnitřní útěchy, aby ses snad nevynášel ve chvílích zdaru a nestal se samolibým pro něco, čím nejsi. Co jsem dal, mohu odejmout, a kdy se mi zlíbí opět vrátit.

5. Když dávám, dávám ze svého; když odnímám, neberu z tvého; neboť každý dobrý dar a každé dokonalé obdarování je mé (Jk 1,17).

Nepohoršuj se a neklesej na mysl, sešlu-li na tebe těžkost nebo jakékoli protivenství. Neboť já tě mohu zase rychle pozvednout a každé břímě změnit v radost. A přece jsem spravedlivý a hodný veliké chvály, jednáme-li s tebou takto.

6. Jestliže jsi opravdu moudrý a usuzuješ podle pravdy, nikdy se nesmíš tolik rmoutit pro nějaké protivenství; spíš se máš radovat a děkovat. Ba máš pokládat za jedinou svou radost, když tě stihnu bolestmi a nijak tě nešetřím.

Jako si Otec zamiloval mne, tak jsem si já zamiloval vás (J 15,9), pravil jsem svým milým učedníkům. A zajisté jsem je neposlal k časným radostem, nýbrž k těžkým bojům; ne k počtám, ale k opovržení; ne k zahálce, ale k práci; ne k odpočinku, ale aby přinesli hojný užitek v trpělivosti. Pamatuj, můj synu, na tato slova.

XXXI.

O zřeknutí se všeho tvorstva, aby mohl být nalezen Tvůrce

1. Pane, potřebuji ještě více milostí, mám-li dospět tam, kde mi nebude moci překážet žádný člověk ani tvor. Neboť pokud mě zdržuje nějaká věc, nemohu se volně povznést k tobě. Po svobodném vzletu toužil ten, kdo pravil: Kéž bych měl křídla jako holubice, abych vzlétl a odpočinul (srov. Ž 55,7).

Co je pokojnější než bezelstné oko? A kdo svobodnější než ten, kdo netouží po ničem na zemi? Je tedy nutno se povznést nad všechny tvory, úplně opustit sebe sama a ve vytržení mysli poznávat, že ty, Tvůrce všeho, nejsi v ničem podoben tvorům. Kdo se neodpoutá ode všech tvorů, nemůže se volně věnovat božským věcem. Proto je tak málo těch, kdo vedou rozjímavý život; neboť jen málokdo se umí naprosto odloučit od pomíjejícího stvoření.

2. K tomu je zapotřebí velké milosti, která by duši povznesla a pozvedla nad sebe samu. A pokud se člověk nepovznese duchem, neoprostí se ode všech tvorů a nesjednotí se úplně s Bohem, potud zůstane bez valné ceny všechno, co ví nebo má.

Kdo pokládá za velké cokoli krom jediného nesmírného a věčného dobra, dlouho zůstane malý a bude ležet v prachu. A cokoli není Bůh, je nic a má být pokládáno za nic.

Je velký rozdíl mezi moudrostí osvíceného a nábožného člověka a vědomostmi sčtělého a vzdělaného učenice. Mnohem vznešenější je to poznání, které prýští shora, vléváno Bohem, než které se namáhavě získává lidským důvtipem.

3. Mnozí touží po nebeském nazírání, ale nesnaží se cvičit v tom, co je k tomu potřebné. Je také velmi na překážku, zůstat při náznacích a smyslově přístupných věcech, a málo se věnovat dokonalému umrtvování.

Nevím, jakým duchem jsme vedeni a kam směřujeme my, kteří chceme být nazýváni duchovními, když vynakládáme takovou námahu a tak velikou péči pomíjejícím a nicotným věcem, a o svém vnitřním životě tak zřídka uvažujeme s dokonale soustředěnou myslí.

4. Bohužel, ihned po nepatrném duchovním obnovení se obracíme navenek a nepodrobujeme své skutky přísnému zkoumání. Nepátráme, kde je kořen našich náklonností, nelitujeme, jak nečisté je všechno naše počínání. Všechno tvorstvo pokazilo na zemi svou cestu (Gn 6,12), a proto přišla veliká potopa.

Poněvadž tedy naše vnitřní sklony jsou velmi porušeny, vyplývá z nich nezbytně i porušený skutek jako ukazatel nedostatku vnitřní životní čistoty Ovoce dobrého života vychází jen z čistého srdce.

5. Lidé se ptávají, kolik kdo vykoná a nedbají už tolik o to, z jak čistého podnětu jedná. Zkoumá se, zdali je udatný, bohatý, krásný, schopný, nebo dobrý spisovatel, dobrý zpěvák, dobrý panovník; ale mnohdy se pomíjí, jak je prostomyslný, jak trpělivý, mírný, zbožný a vnitřně plný.

Přirozenost dbá o zevnějšek člověka, milost se obrací k jeho nitru. Ta první se často mýlí, ta druhá doufá v Boha, aby nebyla zklamána.

XXXII.

O zřeknutí se sám sebe a odříkání ve všech žádostech

1. Synu, nemůžeš mít dokonalou svobodu, dokud se úplně nezřekneš sám sebe. V poutech jsou všichni prospěcháři, samolibí, chlípníci, zvědavci a toulaví, kteří stále vyhledávají, co je jim příjemné, a ne co patří k Ježíši Kristu; často si však vymýšlejí a vytvářejí věci, které nemají trvání. Neboť pomine všecko, co nepochází z Boha.

Drž se stručného, ale obsažného slova: Opust' vše, a všechno najdeš; zanech žádostivosti a získáš pokoj. Přemýšlej o tom a když se podle toho zařídiš, porozumíš všemu.

2. Pane, to není práce na den, ani dětská hra, vždyť v tomto stručném slově je obsažena všechna dokonalost řeholníků.

Synu, nesmíš se hned odvracet, ani klesat na mysli, když uslyšíš o cestě dokonalosti. Spíš tím máš být povzbuzen k vyšším věcem, po nichž máš alespoň dychtivě toužit. Kéž bys byl takový a dospěl k tomu, abys nebyl samolibý, ale poctivě dbal každého příkazu jak mého, tak i svých představených, které jsem ti ustanovil. Tehdy by ses mi vskutku zalíbil a celý tvůj život by plynul v radosti a v pokoji.

Je ještě mnoho věcí, které bys měl opustit; jestliže se jich pro mne úplně nevzdáš, nedosáhneš, čeho si přeješ. Radím ti, abys u mne nakoupil zlata ohněm přečištěného, a tak zbohatl (Zj 3,18), totiž nebeskou moudrost, která šlape po všem, co je nízké. Té dej přednost před moudrostí pozemskou a přede vším zalíbením u lidí i u sebe sama.

3. Tím jsem ti řekl, aby sis za věci, které se lidem jeví vzácné a vznešené, koupil ty, které se lidem zdají malé.

Neboť malá a bezvýznamná, téměř nepovšimnutá se zdá pravá nebeská moudrost, která o sobě nesmýšlí nijak vysoko, ani se nedomáhá chval zde na zemi. Mnozí ji sice uznávají ústy, ale jejich život se s ní zdaleka nesrovnává; proto je vzácnou perlou, skrytou mnoha lidem.

XXXIII.

O nestálosti srdce a o Bohu jako posledním cíli

1. Synu, nevěř svým náladám; ta, kterou máš nyní, se rychle změní v jinou. Pokud žiješ, podléháš změnám, i když nechceš; hned jsi veselý, hned smutný; hned klidný, hned rozrušený; tu zbožný, tu zas roztržitý; tu pilný, tu zas lenivý; teď upřímně vážný, vzápětí lehkovážný.

Moudrý a opravdu duchovní člověk se však povznáší nad tyto proměny, nedbá o to, co právě cítí nebo kam vane vítr nestálosti, nýbrž na to, aby všechno usilování ducha zdárně spělo k nezbytnému a žádoucímu cíli. Neboť jen tak může člověk zůstat neochvějně jeden a týž, bude-li čistým okem svého úmyslu hledět uprostřed tolika zvrátů nepřetržitě na mne jediného.

2. Čím je pak čistší ten pohled dobrého úmyslu, tím pevněji se kráčí uprostřed rozličných bouří. Jenže mnoha lidem se zrak čistého úmyslu kalí; neboť jakmile se vyskytne něco příjemného, hned se po tom ohlíží. Jen zřídkakdy se najde ten, kdo by byl úplně bez kazu sobectví.

Tak přišli kdysi Židé do Bethanie k Martě a Marii nejen kvůli Ježíšovi, ale také aby uviděli Lazara (J 12,9). Zrak dobrého úmyslu je tedy třeba očistit, aby byl prostý a přímý, a upírat jej přes všechny překážky jedině na mne.

XXXIV.

Kterak je Bůh milujícím ve všem a nade všechno sladký

1. Hle, můj Bůh, mé všechno! Co si více mohu přát a po čem blaženějším toužit? Líbezná a sladké slovo, ale jen těm, kteří milují Slovo a ne svět, ne to, co dává svět!

Můj Bůh, mé všechno! Tomu, kdo chápe, je tím řečeno dost; a tomu, kdo miluje, je radostí to stále opakovat. Neboť když ty jsi, Bože, s námi, všechno je radostí; a když jsi nepřítomen, všechno se omrzí. Ty dáváš srdci klid, velký pokoj a slavnostní veselí. Ty způsobuješ, že člověk o všem dobře smýšlí a ve všem tě chválí; a bez tebe se mu nic nemůže zalíbit nadlouho. Aby mu něco bylo milé a příjemné, musí být při tom tvá milost, musí to být okořeněno tvou moudrostí.

2. Co může být opravdu nemilé tomu, kdo tě miluje? A co může potěšit toho, kdo tě nemá rád?

Před tvou moudrostí hynou moudří tohoto světa i milovníci smyslnosti; ti první propadají nicotností, ti druzí smrtí. Opravdu moudří jsou však ti, kdo následují tebe, pohrdající světem a umrtvující své tělo; neboť se povznášejí od nicoty k pravdě, od tělesnosti k duchovnu. Těm je sladký toliko Bůh a cokoliv je v tvorstvu dobrého, všechno obrací k oslavení Stvořitele.

Ale jak se liší, jak velice se liší sladkost Tvůrce a tvorstva, věčnosti a časnosti, světla nestvořeného a světla odraženého!

3. Věčné světlo, které převyšuješ všechna stvořená světélka, prosvěť svými blesky z výšin hlubiny mého srdce! Očisti, potěš, osvět a oživ mého ducha se všemi jeho mohutnostmi, abych jášavým vzletem přilnul k tobě!

Kdy už přijde ta blažená a vytoužená chvíle, až mě nasytíš svou přítomností a budeš mi vším ve všem? Dokud mi to nebude dáno, nebude má radost úplná. Dosud ve mně bohužel žije starý člověk, ještě není zcela ukřižován a dokonale umrtven. Dosud se žádostmi vzpírá duchu, rozněcuje vnitřní boje a ruší mír v království duše.

4. Ty však povstaň a pomoz mi! Umíš zvládnout zpupné moře, zkrátit jeho vzduté vlny (Ž 89,10). Rozpraš národy válekytivé (Ž 68,31); znič je svou mocí (srov. Ž 59,12)! Ukaž, prosím, svou velikost, a ať je oslavena tvá pravice; neboť nemám jinou naději, jiné útočiště, než v tobě, Pane, můj Bože.

XXXV.

Kterak v tomto životě není bezpečí před pokušením

1. Synu, v tomto životě nikdy nejsi bezpečný; ale pokud budeš žít, stále budeš potřebovat duchovní zbraně. Žiješ mezi nepřáteli, kteří na tebe útočí zprava i zleva. Nebudeš-li se na všechny strany krýt štítem trpělivosti, nezůstaneš dlouho nezraněn. A pokud nepřilneš srdcem ke mně, s opravdovou vůlí trpět všechno pro mne, nevydržíš v tomto ohni a nedosáhneš palmy blažených.

Musíš tedy všechno statečně překonávat a mocnou rukou odrážet rány. Neboť jen vítěz obdrží palmu, kdežto nestatečnému zbude jen ubohost a bída.

2. Hledáš-li odpočinek v tomto životě, jak jednou dojdeš odpočinutí věčného? Nepočítej s přílišným odpočíváním, nýbrž s velikou trpělivostí. Opravdový pokoj nehledej na zemi, ale v nebi; ne u lidí, ani u ostatního tvorstva, ale jedině u Boha.

Z lásky k Bohu máš všechno podstupovat rád; námahy i bolesti, pokušení, soužení, úzkosti, nouzi, nemoci, bezpráví, odmlouvání, pohanění, ponížení, zahanbení, pokárání i opovržení. Tyto věci dopomáhají k ctnosti, svědčí o pravém ucedníku Krista a připravují nebeskou korunu. Já za kratičkou námahu dávám věčnou odplatu a za dočasné zahanbení nekonečnou slávu.

3. Domníváš se snad, že se ti bude vždycky podle tvé vůle dostávat duchovních potěšení? Ani moji svatí je vždycky nemívali; přicházely na ně mnohé těžkosti, rozličná pokušení a velké bezútěšnosti. Ale oni všechno trpělivě snášeli a důvěřovali víc Bohu než sobě; neboť věděli, že utrpení nynějšího času se nedají srovnat s budoucí slávou, která má být na nás zjevena (Ř 8,18).

Ty bys chtěl už teď mít to, čeho jiní stěží dosáhli po mnoha slzách a velkém namáhání? Očekávej Pána, veď si zmužile a buď statečný (srov. Ž 27,14); neztrácej důvěru, neustupuj, ale nasazuj tělo i duši pro slávu Boží. Já ti vrchovatě odplatím; budu s tebou v každém soužení.

XXXVI.

Proti nesprávným lidským úsudkům

1. Synu, oddej se pevně celým srdcem Pánu a neboj se lidského úsudku, když ti svědomí dosvědčuje, že jsi čistý a neviný. Takto trpět je dobré a požehnané, a pokornému srdci to ani nebude zatěžko, neboť důvěřuje víc Bohu než sobě.

Mnozí lidé mnoho mluví, proto si zasluhují malé víry. Není ani možné dát na každého. I když se Sv. Pavel snažil všem zalíbit v Pánu a všem se stal vším (1 K 9,22), přesto si dělal pramálo z toho, že byl souzen lidským soudem.

2. Vykonal pro poučení a spásu jiných všechno, nač stačil a co mohl; a přesto nemohl zabránit tomu, aby ho někdy lidé nesoudili a neopovrhovali jím. Proto všechno poručil Bohu, který všechno zná. Jen trpělivost a pokora mu byly obranou proti zlým řečem, nesprávným a lživým výmyslům i svévolným pomluvám. Ale někdy i on se hájil, aby svým mlčením nedal pohoršení těm, kdo byli duchovně slabí.

3. Proč se tedy bojíš člověka, jenž umírá, lidského syna, který je jak tráva (Iz 51,12)? Dnes je a zítra už ho není. Boha se boj a nebudeš se strachovat lidských hrozeb. Co kdo zmůže proti tobě pomluvami nebo křivdami? Spíš tím uškodí sobě než tobě; a ať je kdokoli, neunikne Božímu soudu.

Ty měj před očima Boha a svárlivě se nebraň (srovnej 2 Tim 2,24). Když se ti zdá, že v přítomné chvíli podléháš a snášíš zahanbení, jakého nezasluhuješ, nepohoršuj se nad tím a netrpělivostí si nezkracuj nebeskou odměnu. Ale raději vzhledni ke mně, neboť mám moc tě vytrhnout z každé hanby i křivdy a odplatit každému podle jeho skutků.

XXXVII.

O čistém a úplném sebezřeknutí k dosažení svobody srdce

1. Synu, opusť sebe a najdeš mne. Vzdej se veškeré své vůle a všeho majetku a vždycky tím jen získáš. Neboť jakmile se bez výhrady zřekneš sebe, dostane se ti hojné milosti.

2. Pane, kolikrát se mám sebe zřici a v čem mám sebe opustit?

3. Vždy a v každé chvíli, a to jak v malých, tak i ve velkých věcech. Nic nevyjímám, nýbrž chci, abys byl prost všeho.

Jak jinak budeš moci být můj a já tvůj, nezbavíš-li se zcela vlastní vůle navenek i uvnitř? Čím rychleji tak učiníš, tím lépe pro tebe; čím dokonaleji a upřímněji, tím více se mi zalíbíš a tím více získáš.

4. Někteří se zřikají sebe jen s jistou výhradou; neboť nedůvěřují Bohu úplně, a proto se chtějí zajišťovat sami.

Jiní zase zpočátku obětují všechno, ale později, když je přepadne pokušení, se vracejí k svému; proto pokračují v ctnosti jen nepatrně. Takoví nedosáhnou pravé svobody čistého srdce a milosti mého oblažujícího přátelství, dokud se úplně nezřeknou sebe a nebudou svou obětí denně obnovovat. Bez toho není a nebude blaženého sjednocení se mnou.

5. Přecho často jsem ti říkal a nyní znovu pravím:

opušt' sebe, zřekni se sebe a zakusíš hojnost vnitřního pokoje. Dej všechno za všechno, nic nevyjímej, nic nežádej zpět; drž se prostě a věrně jen mne, a budeš mě mít. Budeš v srdci svoboděn a temnosti tě nepřemohou.

Usiluj o to, modli se za to, touži po tom, aby ses uměl zbavit všeho, co máš, a úplně chudý následoval naprosto chudobného Ježíše. Odumři sobě a budeš se mnou věčně žít! Pak ustanou všechny plané představy, nevhodné zmatky a zbytečné starosti. Pak také pomine přílišná bázeň a nezřízená láska.

XXXVIII.

O dobrém počínání ve vnějších věcech a uchylování se k Bohu v nebezpečích

1. Synu, snaž se pilně o to, abys na každém místě, ve všem jednání nebo vnějším zaměstnání byl vnitřně svobodný, zůstával pánem nad sebou; a aby věci zůstávaly podřízeny tobě, a ne ty jim. Abys byl pánem a vládcem svých skutků, ne jejich služebníkem a otrokem. Jako svobodný a pravý Hebrejec, který vstupuje v úděl a do svobody Božích synů.

Ti jsou povzneseni nad věci přítomné a patří na věčné. Ti hledí levým okem na věci pomíjející, pravým na nebeské. Ty nesváděj časné věci, aby k nim přilnuli, nýbrž oni sami je řídí tak, aby jim dobře sloužily, jak je k tomu určil Bůh, ustanovil svrchovaný Tvůrce, který ve svém stvoření nenechal nic neuspořádaného.

2. Jestliže nebudeš na všechno, co se přihodí, hledět jen zevně a pozorovat jen tělesným zrakem a sluchem, nýbrž s každou záležitostí ihned vstoupíš s Mojžíšem do Božího stánku poradit se s Pánem, často uslyšíš Boží odpověď a vrátíš se poučen o mnoha věcech přítomných i budoucích. Vždyť Mojžíš se vždycky obracel k Božímu stánku se všemi pochybnostmi a otázkami, na něž hledal odpověď; a utíkal se o pomoc k modlitbě, aby došel úlevy v nebezpečích a lidských protivenstvích.

Tak i ty se máš utíkat do komůrky svého srdce a úpěnlivě prosit o Boží pomoc. Neboť čteme, že Jozue a izraelští synové byli oklamáni od Cibeónských proto, že se napřed neotázali Pána (srov. Joz 9,14), nýbrž lehkověrně naslouchali sladkým řečem a dali se ošálit falešným soucitem.

XXXIX.

Kterak člověk nemá jednat ukvapeně

1. Synu, vždycky mi svěř svou záležitost, já ji v pravý čas dobře urovnám. Vyčkej mého uspořádání, a budeš z toho mít jen prospěch.

2. Pane, velmi rád ti svěřuji všechny své záležitosti, neboť vlastní přemýšlení mi je málo naplat.

Kéž bych se příliš nestaral o možné budoucí události, ale bez váhání se odevzdal do tvé vůle.

3. Synu, člověk často bývá podněcován něčím, po čem touží; ale když toho dosáhne, začne smýšlet jinak. Vždyť takové náklonnosti netíhnou trvale k jednomu a témuž, nýbrž pohánějí nás od jedné věci k druhé.

Proto není maličností umět se zapřít i v maličkostech.

4. Opravdový duchovní pokrok je ve zřeknutí se sebe; a člověk zříkající se sám sebe je velice svobodný a bezpečný.

Jenže starý nepřítel, odpůrce všeho dobrého, nepřestává pokoušet; ve dne v noci klade těžké nástrahy, zdali by nemohl polapit neopatrného do lstivých osidel. Bděte a modlete se, praví Pán, abyste neupadli do pokušení (Mt 26,41).

XL.

Kterak člověk nemá nic dobrého sám ze sebe a ničím se nemůže chlubit

1. Pane, co je člověk, že na něho pamatuješ, syn člověka, že se ho ujímáš (Ž 8,5)? Čím si člověk zasloužil, že mu dáváš svou milost?

Pane, což si mohu stěžovat, když mě opustíš? Nebo snad mám právo něco namítat, když neučiniš, zač prosím? Vždyť ve skutečnosti si mohu myslet a říkat jen toto: Pane, nic nejsem, nic nemohu a nic dobrého nemám ze sebe; ale ve všem jsem slabý a stále tíhnu jen k nicotě. A jestli ty mi nepomůžeš a duchovně mě nepoučíš, zvlažním a rozvrátím se úplně.

2. Ty však, Pane, jsi stále týž a zůstáváš na věky (srov. Ž 102,28) vždy dobrý, vždy spravedlivý a svatý; všechno konáš dobře, spravedlivě a svatě a vše moudře pořádáš. Kdežto já, vždy spíše náchylný k duchovnímu úpadku než pokroku, nesetrvávám stále v témž stavu, ale měním se sedmkrát za den.

Nicméně je ihned lépe, jakmile se ti zlíbí podat mi pomocnou ruku. Vždyť jen ty můžeš pomoci i bez lidského přispění; a upevnit v dobrém tak, aby se má tvář neobracela hned tam, hned onam, ale abych se obrátil srdcem jedině k tobě a spočinul jen v tobě.

3. Proto jen tehdy, kdybych uměl opravdu odvrhnout každé lidské potěšení, buď abych dosáhl zbožnosti, nebo z nějaké nouze, která mě dohání hledat jen tebe – poněvadž není člověka, jenž by mě utěšil – jen tehdy bych mohl právem doufat v tvou milost, a radovat se z daru nového potěšení.

4. Děkuji tobě, od něhož pochází všechno, co dobrého se mi přihodí. Vždyť já jsem před tebou prázdnota a nicota (srov. Ž 39,6), člověk nestálý a slabý. Čím se tedy mohu chlubit, nebo proč bych měl požívat vážnosti? Snad pro svou nicotnost? To by byl vrchol ješitnosti.

Ješitnost je věru zlý mor a největší marnivost, poněvadž odvádí od pravé slávy a zbavuje nebeské milosti. Neboť líbí-li se člověk sobě, nelíbí se tobě; dychtí-li po lidské chvále, přichází o pravé ctnosti.

5. Pravá sláva a svatá radost však je v tom: chlubit se tebou a ne sebou, radovat se z tvého jména a ne z vlastní ctnosti, a nenacházet zalíbení v žádném tvoru, leda pro tebe.

Buď pochváleno tvé jméno, nikoli mé; buď velebeno tvé dílo, nikoli mé; buď chvalořečeno tvé svaté jméno, kdežto mně nebuď prokazována žádná lidská chvála. Ty jsi má sláva, ty jsi jástot mého srdce. Tebou se budu chlubit a honosit celý den; sám sebou se chlubit nebudu, leda svými slabostmi (2K12,5).

6. Ať si Židé vyhledávají vzájemnou chválu, já budu hledat jen tu, která je od Boha (srov. J 5,44). Neboť všechna lidská sláva, všechna pozemská čest a veškerá světská vznešenost je nicotnost a pošetilost vzhledem k tvé věčné slávě.

Má pravdo a mé milosrdenství, můj Bože, blažená Trojice! Jen tobě buď chvála i čest a moc i sláva na věčné věky!

XLI.

O pohrdání každou časnou poctou

1. Synu, nermuť se, když vidíš, jak se jiným dostává cti a povýšení a tobě jen pohrdání a ponížení. Pozdvihni své srdce ke mně do nebe a nezarmoutí tě lidské pohrdání na zemi.

2. Pane, jsme zaslepeni a snadno se dáváme svést ješitností. Podívám-li se poctivě sám na sebe, nikdy se mi vlastně od žádného tvora nestala křivda; takže nemám proč si ti stěžovat. Ale poněvadž jsem já tak často a těžce zhřešil proti tobě, právem brojí všechno tvorstvo proti mně. Podle spravedlnosti mi tedy patří zahanbení a opovržení; tobě však chvála, čest a sláva.

A jestli se neuzpůsobím tak, abych ochotně od každého tvora snášel opovržení, opuštění a zneuznání, nedojdu vnitřního pokoje, stálosti, duchovního osvětlení a úplného sjednocení s tebou.

XLII.

Kterak pokoj nezakládat na lidech

1. Synu, zakládáš-li svůj pokoj na některé osobě, protože s ní stejně smýšlíš a žiješ vedle ní, budeš neustálý a neuspokojen. Jen pokud máš své útočiště ve věčně žijící a trvající pravdě, nezkrášlí tě, když tě přítel opustí nebo ti umře. Přátelská láska má mít svůj základ ve mně a jen pro mne máš milovat toho, kdo se ti zdá dobrý a zvláště milý v tomto životě. Přátelství beze mne nemá ceny ani trvání; a není pravé a čisté lásky, kromě té, která tě pojí se mnou. Máš odumřít přátelským náklonnostem k milovaným lidem tak, aby sis přál (pokud by záleželo jen na tobě), být bez lidské společnosti vůbec.

Člověk se přibližuje k Bohu tím víc, čím víc se vzdaluje všeho pozemského potěšení; a povznáší se k Bohu tím výše, čím hlouběji se ponoří do sebe a čím se sám sobě jeví nepatrnějším.

2. Kdo však si přičítá něco dobrého, brání v přístupu Boží milosti; neboť milost Ducha svatého vždy hledá jen pokorné srdce. Kdyby ses dovedl zcela umrtvit a oprostít od veškeré lásky k tvorům, vešel bych k tobě s hojnou milostí. Pokud vzhlížíš k tvorům, máš zakryto patření na Tvůrce.

Nauč se ve všem přemáhat pro Stvořitele, a tak budeš moci proniknout k poznání Boha. Každá nezřízená láska a touha po sebemenší věci odvrací a odvádí od Nejvyššího.

XLIII.

Proti klamně světské učenosti

1. Synu, nedej se strhávat krásnými a chytrými výroky lidí, neboť Boží království nezáleží v slovech, nýbrž v moci (1 K 4,20).

Dbej mých slov! Ta rozněcují srdce, osvěcují mysl, vzbuzují zkroušenost a přinášejí rozličná potěšení. Nikdy nečti má slova proto, aby ses zdál učenější nebo moudřejší. Snaž se vymýtit své chyby, protože to ti prospěje víc, než se vyznat v mnoha nesnadných otázkách.

2. I když budeš hodně čist a poznávat, vždycky se musíš vracet k jedinému začátku všeho. To já učím člověka vědění (srov. Ž 94,10); a prostým dávám jasnější poznání, než by mohli získat od lidí. Ke komu mluvím já, ten se stane rychle moudrým a bude velice prospívat na duchu.

Běda těm, kdo pátrají po tolika zajímavostech pouze lidských, ale málo dbají na to, kterak sloužit mně. Přijde čas, kdy se ukáže Mistr všech mistrů, Kristus, Pán andělů, aby prozkoumal všechno vědění, totiž prozpytoval svědomí každého z nás. V té době prohledám Jeruzalém se svítilnami (Sf 1,12), i vyjde na světlo, co bylo skryto v tmách a zmlknou všechny lidské výmluvy.

3. To já povznáším pokornou mysl v jediném okamžiku tak, že pronikne do věčné pravdy hlouběji, než kdyby deset let studovala na školách. Já učím bez hluku slov, bez spleti domněnek, bez šilhání po počtech, bez zápolení protichůdných důkazů.

Já učím pohrdat pozemskými věcmi, oškřiv si přítomné, hledat věčné, milovat věčné, vyhýbat se počtům, snášet pohoršení, skládat všechnu naději ve mne, nežádat si ničeho mimo mne a milovat mne vroucně nadevše.

4. Byl jistý člověk, jenž z vroucí lásky ke mně poznal věci božské a mluvil o divech. Více získal tím, že všechno opustil, než kdyby byl hloubal o učenostech.

K některým promlouvám o obyčejných věcech, k jiným o zvláštních; jedněm se příjemně ukazují ve znameních a podobenstvích, jiným zjevují svá tajemství v ostrém světle. Řeč svatých knih je jedna, ale ne všechny poučí stejnou měrou; neboť uvnitř jsem já, jenž učím pravdě, zkoumám srdce, prohlížím myšlenky, pobádám k činům a uděluji každému, jak uznávám za vhodné.

XLIV.

O nepodléhání vnějším věcem

1. Synu, o mnoha věcech nemáš ani vědět a máš se pokládat na zemi jakoby za mrtvého, jemuž je celý svět ukřižován. K mnohému musíš zůstat hluchý a raději myslet nato, co je ti k pokoji.

Je užitečnější odvrátit oči od toho, co se ti nelíbí a nechat každého při jeho mínění, než se pouštět do hádek a sporů. Budeš-li zadobře s Bohem a dbát jeho soudů, snáze sneseš porážky.

2. Pane, jak daleko to s námi došlo? Hle, pláčeme nad časnou ztrátou, lopotíme se a běháme za nepatrným ziskem; ale na duchovní újmu nepamatujeme a jen pozdě se dokážeme vzpamatovat. Dbáme o to, co prospívá málo nebo nic, ale nevšímáme si toho, co je svrchovaně potřebné. A tak se celý člověk ztrácí ve vnějších věcech, a když zavčas nezmoudří, dobrovolně v nich utone.

XLV.

Kterak nevěřit každému; a o snadném chybování slovem

1. Pane, pomoz mi v soužení, neboť nicotná je lidská pomoc (srov. Ž 60,13). Kolikrát už jsem nenašel věrnost tam, kde jsem ji měl za jistou! A kolikrát naopak jsem ji našel tam, kde jsem se jí nejméně nadál!

Nicotné je tedy skládat naději v lidi; Hospodin je spása spravedlivých (Ž 37,39). Buď veleben, Pane, můj Bože, ve všem, co nás potká. Jsme slabí a nestálí, snadno se klameme a měníme.

2. Který člověk si dovede ve všem počínat tak opatrně a obezřele, aby nikdy neupadl do nějakého klamu nebo zmatku? Ale kdo důvěřuje tobě, Pane, a upřímně tě hledá, tak snadno neklesne. A když už ho potká nějaké soužení, ty ho z něho rychle vysvobodíš a potěšíš, ať je sebevíc sklíčen; neboť nikdy neopustíš toho, kdo v tebe doufá.

Vzácný je věrný přítel, který vytrvá ve všech tísních svého přítele. Ty, Pane, jediný jsi ve všem nejvěrnější, a nikdo jiný není takový!

3. Jak moudrá byla ta svatá duše (sv. Agata), která pravila: Má mysl je upevněna a zakotvena v Kristu. Kdyby tomu bylo tak i u mne, neznepokojovala by mě tak lehko lidská bázeň a nedráždily šípy slov. Kdo může všechno předvídat a kdo zabránit budoucímu zlu? Když tolikrát zraní i to předvídané, co může nepředvídané zlo způsobit jiného, než že tě těžce poraní? Ale proč jsem já ubožák nebyl prozíravější; proč jsem tak snadno věřil druhým? Vždyť jsme lidé, a nic jiného než křehcí lidé, i když nás mnozí pokládají a prohlašují za anděly.

Komu mám věřit, Pane; komu jinému než tobě? Ty jsi Pravda, která neklame, ani nemůže být oklamána. Ale naopak zase: Každý člověk je lhář (Ž 116,11), slabý, nestálý a nespolehlivý, a to především v řeči; proto se nemá tak hned věřit ani tomu, co se navenek zdá pravdivé.

4. Jak moudře jsi nás varoval, abychom se měli na pozoru před lidmi; že nepřítelem člověka bude jeho vlastní rodina (Mt 10,36), a že nemáme věřit, řekne-li někdo: Hle, tu je Mesiáš, nebo tam (Mt 24,23; Mt 13,21). Z vlastní škody jsem se poučil; kéž je mi to k větší obezřetnosti a ne k nové pošetilosti!

Dávej pozor, řekne mi leckdo, dávej pozor a nech si pro sebe, co ti pravím. A zatímco já mlčím a zachovávám tajemství, neumí mlčet ten, který prosil o mlčenlivost, ale vzápětí vyrazí mne i sebe a odejde. Uchraň mě, Pane, od takových mluvku a nespolehlivých lidí, abych jim neupadl do rukou a nikdy se nedopustil něčeho takového. Vlož mi do úst pravdivé a mužné slovo a vzdal ode mne lstivý jazyk. Co nesnáším u jiných, toho se musím všemožně varovat sám.

5. Jak je dobré a pokojné mlčet o jiných, lehkomyšlně nevěřit hned všemu a neroztrousit to dále! Málokomu se svěřovat a hledat vždy jen tebe, jenž vidíš do srdcí. A nevzrušovat se kdejakým přívalem slov, nýbrž prosit, ať se všechno v nás i mimo nás děje podle ustanovení tvé vůle.

Jak je bezpečné pro zachování nebeské milosti vyhýbat se lidské okázalosti a nebažit po vzbuzování vnějšího obdivu! Ale snažit se ze všech sil o to, co vede k nápravě života a k horlivosti. Kolika lidem již uškodilo, že jejich ctnosti byly známy a předčasně chváleny! A kolika naopak bylo na prospěch, že mlčky uchovávali milost v tomto křehkém životě, který je samé pokušení a bojování!

XLVI.

O důvěře v Boha, když nás urážejí řeči

1. Synu, zachovej klid a doufej ve mne. Neboť co jsou slova, než slova? Poletují vzduchem, ale kamenu neublíží. Jsi-li něčím vinen, umiň si, že se rád a ochotně napraviš. Jestliže si nejsi ničeho vědom, myslí si, že to rád sneseš pro Boha.

Je přece maličkost, trpíš-li občas jen slovy, poněvadž bys nevydržel těžší rány. A proč tě stačí rmoutit takové maličkosti? Zda ne proto, že jsi ještě příliš tělesný a dáš na lidi víc, než je třeba? Obáváš se totiž pohrdání, nechceš-li být kárán za své přestupky, a proto vyhledáváš různé výmluvy.

2. Ale pohlédni na sebe lépe a poznáš, že v tobě dosud žije svět a planá touha líbit se lidem. Neboť když se vyhýbáš ponížení a zahanbení pro své chyby, je vidět, že nejsi opravdu pokorný, žeš ještě neodumřel světu, že svět ti ještě není ukřižován.

Ale poslyš mé slovo a nedáš nic na sáhodlouhé lidské řeči. Hle, i kdyby na tebe navyprávěli, co si dokáží vymyslet nejzlomyslnějšího, jak ti to může ublížit, necháš-li to naprosto bez povšimnutí a nedbáš toho ani za nehet? Což ti to může vytrhnout jediný vlas?

3. Jenže kdo není usebrané mysli a nemá před očima Boha, snadno se vzrušuje hanlivým slovem. Kdo však důvěruje ve mne a netrvá tvrdošíjně na svém mínění, bude prost lidského strachu.

Neboť já jsem soudce a svědek všeho skrytého; já vím, jak se co stalo; znám toho, kdo křivdí, i kdo křivdu snáší. Ode mne vyšlo to slovo, s mým dopuštěním se to stalo, aby vyšlo najevo myšlení mnoha srdcí (L 2,35). Já budu soudit vinného i nevinného, ale napřed jsem je chtěl vyzkoušet tajným soudem.

4. Lidské svědectví často klame, můj soud však je pravdivý, důsledný a neoblomný. Mnohdy je skryt a málokomu dopodrobna znám; ale nikdy se nemýlí a nemůže mýlit, i když se v očích nemoudrých zdál nesprávný. Proto se máš při každém soudu odvolávat ke mně a nespolehat na vlastní úsudek.

Spravedlivý se nermoutí, ať se mu od Boha přihodí cokoli (Př 12,21). I kdyby se o něm mluvilo nespravedlivě, nebude na to příliš dbát. Ale ani se nebude zbytečně radovat, bude-li od jiných spravedlivě obhájěn. Vždyť ví, že já zkoumám srdce i ledví (srov. Zj 2,23), a nesoudím podle tváře a lidského zdání. Neboť často je v mých očích hříšné, co podle lidského soudu je hodno chvály.

5. Pane Bože, spravedlivý soudce (Ž 7,12), ty znáš lidskou křehkost a nešlechtnost. Proto buď mou silou a veškerou mou důvěrou, neboť svědectví mého svědomí mi nedostačuje.

Ty znáš, co já neznám, a proto jsem se měl při každém pokárání pokořit a snášet je klidně. Dobrotivě mi promiň, kolikrát jsem tak neučinil, a milostivě mi znovu dej větší trpělivost. Vždyť lepší je pro mne dosáhnout tvým hojným milosrdenstvím odpuštění, než svou domnělou spravedlností hájit tajnosti svého svědomí. Ničeho si nejsem sice vědom, tím však ještě nejsem ospravedlněn (1 K 4,4); neboť odvrátíš-li od nás své milosrdenství, nebude ospravedlněn před tvým zrakem žádný člověk (srov. Ž 143,2).

XLVII.

Kterak nutno pro věčný život snášet veškeré těžkosti

1. Synu, ať tě nesklíčí námahy podstupované pro mne, ať nemalomyslníš v jakémkoli soužení, ale ať ve všem, co se přihodí, tě posiluje a potěšuje mé přislíbení. Jsem dost mocný, abych ti všechno vynahradil nade všechnu míru a pomyšlení.

Nebudeš se zde dlouho lopotit, ani nebudeš stále skličován bolestmi. Počkej maličko, a uvidíš, jak všechno zlo náhle ustane. Přejde chvíle, kdy pomine každá námaha a všečen shon. Co zaniká s časem, je nepatrné a krátké.

2. Čiň, co můžeš: pracuj věrně na mé vinici, a já budu tvou odměnou. Piš, čti, zpívej, vzdychej, mlč, modli se a mužně snášej protivenství; věčný život je hoden všech těchto zápasů, ba větších.

Jednoho dne, který je znám Pánu, nastane mír; a pak již nebude dne ani noci v tomto čase, nýbrž věčné světlo, nekonečný jas, trvalý pokoj a bezpečné odpočinutí. Tehdy nebudeš říkat: Kdo mě vysvobodí z tohoto těla smrti (Ř 7,24)? Ani nebudeš volat: Běda mi, že se mé putování tak prodlužuje (srov. Ž 120,5)! Neboť smrt bude svržena a nastane nehynoucí blaho; nebude úzkosti, jen blažené plesání, slastné a krásné společenství.

3. Kdybys viděl v nebi věčné koruny svatých a tu velikou slávu, jaké se těší ti, kterými svět kdysi pohrdal a které pokládal téměř za nehodné života, jistě by ses ihned ponížil až k zemi a raději by sis přál být poddán všem, než nadřízeným jedinému.

A netoužil bys po veselých dnech tohoto života, ale spíš by ses radoval, že můžeš pro Boha trpět; a pokládal bys za největší zisk neplatit mezi lidmi za nic.

4. Kdyby sis toto poučení zamiloval a vstúpil hluboko do srdce, jistě by ses neodvážil postěžovat si ani jedenkrát. Což se pro věčný život nemá snášet každá trampota? Vždyť není maličností, ztratit nebo získat Boží království.

Proto pozdvihni tvář k nebi. Hle, jsem tu já a se mnou všichni moji svatí, kteří na tomto světě vedli tuhý zápas. Nyní se radují v bezpečí, nyní odpočívají a zůstanou se mnou na věky v království mého Otce.

XLVIII.

O věčném dni a o strastech tohoto života

1. Blažené přebývání v nebeské říši! Nejjasnější věčný dni, tebe nezatemňuje noc, ale stále ozařuje jen svrchovaná Pravda; dni stále radostný, stále bezpečný a nikdy se neobracející v opak!

Kéž by již zazářil onen den a skončily všechny časné věci! Svatým totiž září věčně skvoucím jasem, kdežto pozemským poutníkům prosvítá jen z daleka a jakoby v zrcadle.

2. Nebešťané vědí, jak radostný je onen den; vyhnání synové Evy lkají nad tím, jak hořký a bolestný je tento den vezdejší.

Dní tohoto času je málo, ale jsou zlé, plné bolestí a úzkostí. V nich se člověk poskvřňuje mnoha hříchy, zaplétá do mnoha vášní, děsí se mnoha obavami, týrá se mnoha starostmi, rozptyluje se mnoha všetečnými zájmy, zabředá do mnoha nicotností, je obklíčen mnoha bludy, unaven mnoha lopotami, sužován pokušeními, vysilován rozkošemi a mučen nouzí.

3. Kdy bude konec všem těm zlům? Kdy budu vysvobozen z bídne poroby hříchů? Kdy budu myslet, Pane, jen na tebe? Kdy se budu naplno radovat v tobě? Kdy už stanu v pravé svobodě beze všech překážek, beze vší zátěže mysli i těla?

Kdy nastane ten stálý mír, mír neporušitelný a bezpečný, mír vnitřní i vnější, mír pevný ze všech stran?

Dobrý Ježíši, kdy tě konečně uzřím? Kdy spatřím slávu tvého království? Kdy jen ty mi budeš vším ve všem (srov. 1 K 15,28)? Kdy budu s tebou v tvém království, které jsi připravil svým milým od věčnosti? Zůstávám jako ubožák a vyhnanec v nepřátelské zemi, kde jsou každodenní boje a převeliká neštěstí.

4. Potěš mě v mém vyhnanství, zmírní mou bolest, neboť všechno mé toužení vzdychá po tobě. A všechno, cokoli mi k potěšení poskytuje svět, je mi břemenem. Celým srdcem toužím tě požívat, ale nemohu toho dosáhnout. Chtěl bych se oddat jen nebeským věcem, ale ty časné a s nimi mé neumrtvené vášně mě strhují dolů. Duchem bych se rád povznesl nad všechny věci, ale tělo mě proti mé vůli nutí se jim poddávat.

Tak já nešťastný člověk zápasím sám se sebou a stal jsem se břemenem sám sobě (Ib 7,20); protože duch touží vzhůru a tělo táhne dolů.

5. Jak v nitru trpím, když myslí tíhnu k nebeským věcem, a už při modlitbě se na mne slétají hejna tělesných žádostí! Můj Bože, nevzdaluj se ode mne (Ž 7 1,12) a v hněvu nezamítej svého služebníka (Ž 27,9). Udeř bleskem, rozptyl je, vypusť své šípy (Ž 144,6) a zaplaš všechny přeludy nepřítele! Soustřed' k sobě všechny mé smysly, dej mi zapomenout na všechno pozemské a učiň, abych uměl okamžitě zavrhnout a odehnat hříšné představy. Přispěj mi na pomoc, věčná Pravdo, ať mnou nepohne žádná nicotnost. Přijď, nebeská slasti, ať před tvou tváří prchne veškerá nečistota.

Rovněž mi odpusť a milosrdně promiň, kdykoli při modlitbě pomyslím na cokoli jiného krom tebe. Neboť se upřímně vyznávám, že bývám velmi roztržitý. Vždyť kolikrát ani nejsem tam, kde stojím nebo sedím tělesně, ale spíše tam, kam mě zanášejí myšlenky. Jsem tam, kde je má mysl; a má mysl je nejčastěji tam, kde přebývá, co miluji. Snadno mi přichází na mysl, co mě přirozeně těší, nebo v čem se mi ze zvyku zalíbilo.

6. Proto jsi ty, jenž jsi Pravda, jasně řekl: Kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce (Mt 6,2 1). Miluji-li nebe, rád uvažuji o nebeských věcech. Mám-li rád svět, spolu s ním se raduji z pozemského štěstí a rmoutím se nad jeho strastmi. Miluji-li tělo, často myslívám na tělesné věci. Mám-li rád ducha, blaží mě přemýšlet o duchovních věcech. Neboť o tom, co miluji, rád mluvím a slychám a takové představy si pak nesu i s sebou domů.

Ale blaze člověku, který pro tebe, Pane, umí vyhostit z mysli všechno tvorstvo, který své přirozenosti činí násilí a tělesné žádosti křížuje duchovní horlivostí; aby ti s jasným vědomím obětoval čistou modlitbu a byl hoden přidružit se k andělským sborům, odloučen zevně i uvnitř ode všech pozemských věcí.

XLIX.

O tužbě po věčném životě a o velké odměně přislíbené bojujícím

1. Synu, pozoruješ-li, že tě zaplavuje touha po věčné blaženosti a že chceš opustit schránku svého těla, abys mohl patřit bez jakéhokoli stínu na můj jas, rozevři své srdce a se vši toužebností přijmi toto svaté vnuknutí.

Vzdávej nebeské dobrotě nejsrdečnější díky, že tak laskavě s tebou jedná, milostivě tě navštěvuje, horoucně povzbuzuje, mocně povznáší, abys vlastní tíhou neklesal k pozemským věcem. Vždyť to nedostáváš ze svého vlastního přemýšlení a přičinění, ale jen laskavostí nebeské milosti a Boží ohleduplností, abys prospíval v ctnostech, nabyt větší pokory, připravil se na budoucí boje, přilnul se vši vroucností srdce ke mně a sloužil mi s upřímnou horlivostí.

2. Synu, oheň často hoří, ale plamen nestoupá bez dýmu. Tak i u mnohých vzplane touha po nebeských věcech, a přece nejsou prosti pokušení a tělesné žádosti. Proto nejednají vždy čistě jen k Boží cti, jako to Boha tak toužebně prosí.

Taková je často i tvá tužba, i když tvrdíš, že je tak naléhavá. Neboť není čisté a dokonalé, co je poskvrněno nějakým vlastním prospěchem.

3. Nepros o to, co je ti milé a užitečné, ale co je mně příjemné a slouží mé cti. Neboť když poctivě uvažuješ, musíš dát před svou touhou a veškerou žádostí přednost mým příkázáním a plnit je. Znáš svou touhu a často jsem slyšel tvé vzdechy.

Ty už bys chtěl být ve svobodě slávy Božích synů, už se raduješ z pomyšlení na věčný příbytek a nebeskou vlast plnou blaženosti. Ale ta chvíle ještě nepřišla, ještě trvá jiný čas, totiž doba boje, práce a zkoušek. Přeješ si být naplněn nejvyšším dobrem, ale teď zatím toho nemůžeš dosáhnout. Jsem jím já; očekávej mě, praví Pán, dokud nepřijde království Boží (L 22,18).

4. Ještě musíš být na zemi zkoušen a v mnohém třiben. Někdy se ti dostane útěchy, ale nijak nadměrně. Buď rozhodný a udatný (Joz 1,7), jak v konání, tak ve snášení mnohého, co se přičií tvé přirozenosti.

Musíš se obléci v nového člověka a změnit se v jiného muže. Musíš mnohdy konat, co nechceš a zřici se toho, co chceš. Co se líbí jiným, dojde mnohdy zdaru, a co je milé tobě, se nezdaří. Co řeknou jiní, bude rádo slyšeno, a co řekneš ty, bude pokládáno za nicotné. Jiní obdrží, oč budou prosit, ale tvá prosba nebude vyslyšena.

5. Jiní budou v ústech lidí velcí, ale o tobě se bude mlčet. Jiným se svěří ten nebo onen úkol, ty však budeš pokládán za neužitečného. Tvá přirozenost se nad tím bude leckdy rmoutit a bude už velké, když to mlčky sneseš.

Tím a mnohým podobným bývá zkoušen věrný služebník Páně, jak dovede zapírat sebe a ve všem se přemáhat. Sotva kdy je ti třeba se tolik umrtvovat, jako když vidíš a snášíš, co se přičií tvé vůli; ale nejvíc sebezáporu je třeba, když se ti přikáže něco nevhodného a podle tvého mínění neužitečného. Ale poněvadž se jakožto podřízený neodvážíš odporovat vyšší moci, zdá se ti zatěžko podrobit se rozkazu jiného a vzdát se každého vlastního mínění.

6. Ale uvaž, synu, ovoce těchto námah, jejich brzký konec a převelikou odměnu, a nebudeš je pokládat za břemeno, nýbrž za nejmocnější pobídku k trpělivosti. Neboť za dobrovolné a přechodné zřeknutí se této své vůle zde na zemi dosáhneš navždy své vůle v nebesích.

Tam totiž najdeš všechno, co budeš chtít a co si budeš moci přát. Tam budeš mít hojnost všeho dobra, beze strachu, že o ně přijdeš. Tam se trvale sjednotí tvá vůle s mou a nebude si přát nic pozemského nebo soukromého. Tam ti nebude nikdo odporovat, nikdo si na tebe nebude stěžovat, nikdo ti nebude překážet, nikdo stát v cestě, ale vyplní se ti všechna přání zároveň, potěší tvé srdce a naplní je vrchovatě. Tam ti za utrpenou pohanu udělím slávu, za zármutek skvostné roucho a za poslední místo sídlo ve věčném království. Tam se ukáže ovoce poslušnosti, z kajícího vzejde radost a pokorná poddanost bude slavnostně korunována.

7. Nyní se tedy pokorně skláněj před každou mocí a nehleď na to, kdo ti to praví nebo poroučí. Ale velice dbej na to, abys ochotně přijímal a upřímně se snažil vyplnit všechno, co od tebe kdokoli požaduje nebo chce, ať je to představený či podřízený, anebo tobě rovný.

Ať si vyhledává jeden to a jiný ono, ať se chlubí ten tím a onen oním a sklízí tisícero pochvalu; ty se neraduj z toho ani z onoho, nýbrž jen z vlastního ponížení, z mého zaslíbení a z mé cti. A tvým přáním budiž, abys svým životem i smrtí stále oslavoval Boha (srov. Fp 1,20).

L.

Kterak se v opuštěnosti odevzdávat do Božích rukou

1. Pane Bože, svatý Otče, buď veleben nyní i na věky; neboť jak ty chceš, tak se stalo, a co ty činíš, je dobré. V tobě ať se raduje tvůj služebník, ne v sobě, ani v něčem jiném; neboť jedině ty jsi pravá radost, tys má naděje a má koruna; ty, Pane, jsi mé potěšení a má sláva.

Co jiného má tvůj služebník, než co dostal od tebe beze své zásluhy? Tvé je všechno, cos mi dal i učinil. Jsem ponížen a od mládí hynu (Ž 88,16), nejednou je má duše zarmoucena až k slzám a mnohdy se strachuje i utrpení, která teprv hrozí.

2. Toužím po radosti pokoje, dychtím po pokoji tvých synů, které sytíš světlem své útěchy.

Udělíš-li pokoj, vliješ-li svatou radost, duše tvého služebníka bude plna jásotu a vroucně tě bude velebit. Ale když se vzdálíš, jak přechoť činíváš, nebude moci kráčet cestou tvých přikázání; může jen padnout na kolena a bít se v prsa. Neboť není mu jako včera a předevčírem, kdy mu nad hlavou zářil tvůj kahan (Jb 29,3) a ve stínu tvých křídel byl skryt (srov. Ž 17,8) před hrozcím pokušením.

3. Otče spravedlivý, svatý a vždy chvályhodný, přišla chvíle, aby byl zkoušen tvůj služebník. Otče milovaný, je záhodno, aby v této hodině tvůj sluha něco vytrpěl pro tebe.

Otče věčně úctyhodný, přišla chvíle, kterou jsi předzvěděl od věčnosti, aby tvůj služebník nakrátko zevně podlehl, ale vnitřně žil stále u tebe. Aby byl na chvíli opovržen, pokořen a ponížen před lidmi, aby ho zkoušily nezřízené vášně a slabosti, a aby s tebou opět povstal při záři nového světla a byl v nebi oslaven. Otče svatý, tak jsi to ustanovil a tak jsi chtěl; a stalo se to, cos určil ty sám.

4. Neboť je milostí pro tvého přítele, aby z lásky k tobě trpěl a soužil se zde na světě, kolikrátkoli a od kohokoli to dopustíš. Vždyť na zemi se neděje nic bez tvého úradku, bez tvé prozřetelnosti a bez příčiny.

Pane, je dobře, žes mě pokořil, abych se naučil tvým ustanovením (srov. Z 119,71) a odvrhl všecku pýchu a domýšlivost srdce. Je pro mne užitek, že jsem se zarděl hanbou, abych hledal útěchu spíš u tebe než u lidí. Tím jsem se také naučil bát se tvého nevyzpytatelného soudu, kterým postihuješ spravedlivého jako bezbožného, ale ne bez náležitosti a spravedlnosti.

5. Děkuji ti, žes mi neprominul mé zlé skutky, nýbrž potrestal mě ostrými ranami, dal mi pocítit bolest a seslal na mne vnější i vnitřní tíseň.

Není nikoho pod oblohou, kdo by mě potěšil, než ty, Pane, můj Bože, nebeský lékaři duší, který udeříš a hned uzdravuješ, vedeš do podsvětí a opět vyvádíš vzhůru (srov. Tób 13,2). Jsem pod tvou kázní, jen tvůj prut mě poučí.

6. Hle, milovaný otče, jsem v tvých rukou a skláním se pod tvou trestající metlu. Šlehej můj hřbet i šiji, aby se má vzpurnost podřídila tvé vůli. Učiň mě podle svého dobrého obyčeje zbožným a pokorným žákem, abych dbal každého tvého pokynu. Tobě svěřuji k nápravě sebe i všechno, co mám; neboť lépe je být trestán zde, než v budoucím životě.

Ty víš všechno, úhrnem i jednotlivě a nic ti není tajno v lidském svědomí. Předem znáš, co se stane; nepotřebuješ, aby tě někdo poučoval nebo ti říkal o tom, co se děje na zemi. Ty víš, co prospívá mému duchovnímu pokroku a jak soužení očisťuje od rezu hříchu. Nalož se mnou podle svého žádoucího zalíbení a nehleď na můj hříšný život, který nikdo nezná lépe a jasněji než ty.

7. Pane, dej mi poznat, co je třeba znát; milovat to, co třeba milovat; chválit to, co se tobě nejvíce líbí; vážit si toho, co se tobě jeví jako cenné; a pohrdat tím, co jev tvých očích ohyzdné.

Nenech mě nikdy soudit podle toho, co vidí mé tělesné oči, ani se vyjadřovat podle toho, co slyší uši nezkušených lidí; nýbrž správně rozlišovat mezi věcmi viditelnými i duchovními a nade všechno stále vyhledávat vůli tvého zalíbení.

8. Smysly člověka se často mýlí v úsudcích; mýlí se i milovníci světa, když milují pouze viditelné věci.

Je snad člověk lepší proto, že ho jiný člověk pokládá za dokonalejšího? Lhář tu klame lháře, ješitný ješitného, slepý slepého, chorý chorého, když ho vychvaluje; ve skutečnosti ho svou planou chválou spíš zahanbuje. Neboť čím je kdo v tvých očích, tím je v skutku a ničím více, praví svatý František (sv. Bonaventura, Ze života sv. Františka, kap.6).

LI.

Kterak se věnovat drobným skutkům, není-li sil na velké

1. Synu, nedokážeš stále setrvávat v nejvroucnější touze po ctnostech, ani zůstat na vyšším stupni rozjímání. Následkem prvotního porušení musíš někdy sestoupit k nižším věcem a snášet břímně porušitelného života, i když nerad a s nechutí.

Pokud máš smrtelné tělo, potud budeš zakoušet i stíznost srdce. Je tedy často namístě, dokud jsi v těle, lkát nad břemenem těla, protože se nedokážeš trvale věnovat duchovním cvičením a rozjímání o božských věcech.

2. Tehdy ti prospěje obrátit se k podřadným vnějším pracím, občerstvit se dobrými skutky a s pevnou důvěrou očekávat můj příchod a nebeské navštívení. Trpělivě snášet své vyhnanství a duchovní vyprahlost, pokud tě znovu nenavštívím a nezprostím všech úzkostí.

Pak ti dám zapomenout na všechny námahy a budeš požívat vnitřního klidu. Rozprostřu před tebou luhy svatého Písma, aby ses radostně rozběhl po cestě mých příkázání. A řekneš: Utrpení nynějšího času se nedají srovnat s budoucí slávou, která má být na nás zjevena (Ř 8,18).

LII.

Kterak se člověk nemá mít za hodna útěchy, nýbrž spíše ran

1. Pane, nejsem hoden tvé útěchy, ani duchovního navštívení; a proto se mnou nakládáš spravedlivě, když mě necháváš v bídě a opuštěnosti. Vždyť bych nebyl hoden tvého potěšení, ani kdybych mohl prolít celé moře slz. Proto nezasluhuji nic jiného, než abys mě šlehal a trestal, neboť jsem tě často těžce urazil a v mnohém jsem se velmi provinil. Když tedy všechno podle pravdy uvážím, zjistím, že nejsem hoden ani sebemenší útěchy.

Ale ty, laskavý a milosrdný Bože, jenž nechceš dát zahynout svým dílům, nýbrž naopak ukázat bohatství dobroty v nádobách svého milosrdenství, milostivě potěš svého služebníka nad všechno lidské pomyšlení a mimo veškerou jeho zásluhu. Vždyť tvé útěchy nejsou jako lichá lidská slova.

2. Co jsem vykonal, Pane, abys mi udělil nějaké nebeské potěšení? Nevzpomínám si, že bych byl vykonal něco dobrého; naopak, byl jsem vždycky náchylný jen k hříchu a lenivý k polepšení. To je pravda a nemohu to zapřít. Kdybych mluvil jinak, ty by ses postavil proti mně, a nebylo by nikoho, kdo by mě hájil.

Co jsem si zasloužil za své hříchy, než peklo a věčný oheň? Opravdu vyznávám, že jsem hoden jakéhokoli posměchu a pohrdání, a že nezasluhuji být počítán k tvým ctitelům. A jakkoli to sám nerad slyším, přesto se podle pravdy budu vinit ze svých hříchů, abych snáze došel tvého milosrdenství.

3. Co mám říkat, když jsem vinen a pln zahanbení? Neodvážuji se na víc než na toto slovo:

Zhřešil jsem, Pane, zhřešil jsem, smiluj se nade mnou a odpusť mi. Ponech mi ještě chvílku, abych oplakal své bolesti, než odejdu do kraje temnot a stínů smrti (srov. Jb 10,20—21).

Co hlavně a důrazně žádáš od viníka a bídného hříšníka, je jen to, aby se kál a pokořil pro svá provinění. V opravdové lítosti a pokoře se rodí naděje na odpuštění, uklidňuje se pobouřené svědomí, znovu se získává ztracená milost, člověk je uchráněn budoucího hněvu, a ve svatém políbení se setkává Bůh a kající duše.

4. Pokorná lítost hříšníků je ti, Pane, milou obětí, která vydává před tvou tvář vůni daleko příjemnější, než zápal kadidla. To je také ta vzácná mast, kterou jsi nechal vylít na své svaté nohy, neboť zkroušeným a pokorným srdcem jsi nikdy nepohrdl (srov. Ž 51,19).

V lítosti je útočiště před hněvem nepřítele; jí se napravuje a smývá, cokoli kde bylo pokaženo a poskvrněno.

LIII.

Kterak je Boží milost neslučitelná se světským smýšlením

1. Synu, má milost je vzácná; nelze ji slučovat s vnějšími věcmi, ani s pozemskými útechami. Musíš tedy odstranit všechny překážky milosti, přeješ-li si, aby se ti jí dostalo.

Hledej v ústraní, přebývej rád o samotě, nevyhledávej žádné zbytečné hovory, ale raději vroucně pros Boha, aby sis zachoval zkroušené srdce a čisté svědomí. Celý svět pokládej za nicotný, dávej přednost spojení s Bohem před všemi zevnějšími věcmi. Neboť nemůžeš být spojen se mnou a zároveň se kochat pomíjejícími věcmi. Musíš se vzdálit od svých známých i milých, aby tvá mysl byla prosta veškeré časné útechy. Tak napomíná svatý apoštol Petr, aby si Kristovi věrní vedli na tomto světě jako cizinci bez domova (1 Pt 2,11).

2. S jakou důvěrou bude umírat ten, koho nepoutá k světu žádná nezřízená vášeň! Ale mít srdce tak odloučeno ode všeho je pro slabého ducha ještě zatěžko; a smyslný člověk nezná svobodu duchovních lidí.

Jestliže však opravdu chce být duchovním člověkem, musí se zřici vzdálených i blízkých příbuzných a před nikým se nemít tak na pozoru, jako před sebou. Přemůžeš-li dokonale sebe, snadno překonáš všechno ostatní. Dokonalé vítězství je zvítězit nad sebou. Neboť kdo si sám sebe podmanil tak, aby smyslnost byla poslušna rozumu a rozum ve všem mně, ten je opravdovým vítězem a pánem světa.

3. Jestli toužíš vystoupit na tento vrchol, musíš začít s odvahou a přiložit sekeru ke kořeni, abys vyťal a zničil tu skrytou nezřízenou náklonnost k sobě samému a ke všem osobním a hmotným hodnotám. Z této chyby, že člověk příliš nezřízeně miluje sám sebe, pochází téměř všechno, co je nutno vymýtit od kořene; když přemůžeš a podrobíš si toto zlo, ihned se dostaví velký míra klid.

Poněvadž se však málokdo snaží dokonale odumřít sobě a nadobro se opustit, proto zůstávají mnozí zabředlí sami do sebe a nemohou se duchem povznést nad sebe. Kdo se však chce svobodně spojit se mnou, ten musí umrtvit všechny špatné a nezřízené sklony a nesmí lpět žádostivě osobní láskou na žádném tvoru.

LIV.

O rozdílných hnutích přirozenosti a milosti

1. Synu, pozoruj bedlivě všechna hnutí přirozenosti a milosti, protože jejich působení je velice, ale tak jemně rozdílné, že i duchovní a vnitřně osvícený člověk je stěží navzájem rozezná.

Všichni lidé totiž touží po dobru a zamýšlejí svými řečmi i skutky nějaké dobro, jenže mnozí se klamou zdánlivým dobrem.

2. Přirozenost je lstivá; mnohé vábí, zavádí a šálí, ale za cíl má vždy jen sebe.

Kdežto milost si počíná prostě, varuje se i zdání každého zla, neužívá úskoků a všechno koná jen pro Boha, v němž nakonec spočine.

3. Přirozenost se nerada umrtvuje, nebo potlačuje, nebo ovládá, nebo podřizuje či dobrovolně podrobuje.

Zato milost usiluje o vlastní umrtvení, odporuje smyslnosti, vyhledává poddanost, touží po sebezapření, nechce zneužívat své svobody, ráda se podrobuje kázni, nikomu nechce vládnout, nýbrž stále chce žít, zůstat a být pod Boží mocí, a pro Boha je ochotna se pokorně podřít každému lidskému tvoru.

4. Přirozenost se přičiňuje o svůj prospěch a pozoruje, jaký jí vzejde užitek z druhého.

Milost pak spíše přihlíží ne k tomu, co jí je užitečné a příjemné, nýbrž co prospívá druhým.

5. Přirozenost ráda přijímá čest a úctu. Milost však všechnu čest a slávu věrně připisuje Bohu.

6. Přirozenost se bojí zahanbení a opovržení. Milost však se raduje, když může nést potupu pro Ježíšovo jméno (Sk 5,41).

7. Přirozenost miluje zahálku a tělesný odpočinek.

Milost však nedovede zahálet, nýbrž ráda se chápá práce.

8. Přirozenost se domáhá věcí vzácných a krásných, štítí se obyčejných a hrubých.

Milost si pak libuje ve věcech prostých a nepatrných, nepohrdá drsnými a nezdráhá se obléci ani do starých hadrů.

9. Přirozenost si hledí věcí časných, raduje se z pozemského zisku, truchlí nad škodou a hněvá se i pro nepatrně urážlivé slovo.

Milost však patří na věci něžně, nelpí na časných, neznepokojuje se nějakou ztrátou, ani se nerozčiluje pro drsnější slova; neboť svůj poklad a svou radost má v nebesích, kde nic nehyne.

10. Přirozenost je chtivá a raději bere, než dává; miluje vlastní a soukromé věci.

Milost pak je laskavá a štedrá; vyhýbá se soukromému majetku, spokojí se s málem a má za to, že blaženější je dávat než brát (srov. Sk 20,35).

11. Přirozenost se kloní k tvorům, k vlastnímu tělu, k marnivostem a zálibám.

Ale milost vede k Bohu a k ctnostem, odřiká se tvorů, vzdaluje se světu, nenávidí tělesné žádosti, vyhýbá se zálibě v potulkách a ostýchá se ukazovat veřejně.

12. Přirozenost má ráda různá vnější potěšení, v nichž si libují smysly.

Avšak milost hledá potěchu jen v Bohu, touží se radovat jen ze svrchovaného dobra, které převyšuje všechny viditelné věci.

13. Přirozenost koná všechno pro vlastní zisk a požitek, nic nedovede udělat nezištně, ale očekává, že za své dobrodiní dostane odměnu buď rovnocennou, nebo ještě vyšší, anebo chválu či nějakou výhodu; a žádá si, aby její skutky a dary byly vysoce oceňovány.

Milost však nevyhledává nic pozemského, ani netouží po jiné odměně, než jediné po Bohu; a z vezdejších potěšení si nežádá víc, než kolik jí postačí k dosažení oněch věčných.

14. Přirozenost se raduje z množství přátel a příbuzných, chlubí se vznešeným rodištěm a rodem, lichotí mocným, pochlebují bohatým a tleská sobě rovným.

Milost pak miluje i nepřátele, a přitom se nevychloubá množstvím přátel; nedbá na rodiště ani původ, pokud by z toho nevyplynula i větší ctnost. Víc přeje chudobnému než bohatému, má soucit spíš s nevinným než s mocným, spolu se raduje s pravdomluvným, ne s lhářem. Dobré stále napomíná, aby usilovali o vyšší dary (1 K 12,31) a ctnostmi se připodobnili Božímu Synu.

15. Přirozenost si hned stěžuje na nedostatek a obtížnost.

Milost statečně snáší nouzi.

16. Přirozenost dbá jen o sebe; za sebe bojuje a mluví.

Milost však všechno obrací k Bohu, v němž má svůj původ; sobě nepřipisuje nic dobrého, nepočíná si pyšně, nehádá se, nedává přednost svému mínění, ale při každém náhledu a úsudku se podřizuje věčné moudrosti a Božímu rozsouzení.

17. Přirozenost dychtí znát tajnosti a poslouchat novinky; chce se ukazovat navenek a co nejvíce prožít svými smysly; touží po uznání a po takových činech, z kterých vzejde chvála a obdiv.

Ale milost nedbá o novoty a zajímavosti, neboť toto všechno pochází z dávné lidské porušenosti; vždyť na světě není nic nového a trvalého. Proto učí potlačovat smysly, varovat se plané samolibosti a okázalosti, pokorně skrývat, co je hodné chvály a úcty, a z každé věci a v každé vědomosti hledat jen duchovní užitek, Boží čest a slávu. Nechce oslavovat sebe ani své skutky, ale přeje si, aby byl ve svých darech veleben Bůh, který uděluje všechno z pouhé lásky.

18. Tato milost je nadpřirozeným světlem, jakýmsi zvláštním Božím darem, vlastním znamením vyvolených a zástavou věčné spásy. Ona pozvedá člověka od pozemských věcí, aby miloval nebeské, a z tělesného člověka dělá duchovního.

Čím více se tedy potlačuje a přemáhá přirozenost, tím se do duše vlévá větší milost; a tak se vnitřní člověk každodenně novým navštívením sále více připodobňuje k Božímu obrazu.

LV.

O porušené přirozenosti a účinnosti Boží milosti

1. Pane, můj Bože, tys mě stvořil k svému obrazu a podobenství. Uděl mi tedy onu milost, kterou jsi mi ukázal jako něco tak velkého a tak nezbytného k spáse: abych totiž přemáhal svou zkaženou přirozenost, která strhuje k hříchu a k záhubě.

Neboť cítím ve svém těle zákon hříchu, který je v rozporu se zákonem ducha (srov. Ř 7,23), a jako zajatce mě nutí v mnoha věcech poslouchat smyslnost. Nejsem s to odolávat jeho vášním, leda s pomocí tvé nejsvětější milosti, horoucně vlité do mého srdce.

2. Je třeba tvé milosti, a to velké milosti, aby byla přemožena přirozenost od mlada náchylná ke zlému. Vždyť skrze prvního člověka Adama klesla a byla porušena hříchem a trest za tuto poskvrnu doléhá na všechny lidi. Takže tato přirozenost, kterou jsi stvořil dobrou a čistou, musí být nyní pro svou zkaženost pokládána za hříšnou a slabou; neboť její sklony, ponechány samy sobě, vedou ke zlu a k nízkosti.

A ta nepatrná síla, která jí zůstala, je jako jiskra ukrytá v popelu. Touto silou je přirozený rozum, obklopený velikou temnotou; ještě rozlišuje dobro od zla, pravdu ode lži, ale nedostává se mu síly splnit to všechno, co uznává za dobré, a nemůže dosáhnout plného světla pravdy, ani čistoty svých náklonností.

3. Proto, můj Bože, ve své nejvnitřnější mysli souhlasím s tvým zákonem (Ř 7,22), neboť vím, že tvá přikázání jsou dobrá, spravedlivá a svatá, a dosvědčuji, že je třeba se varovat všeho zlého a hříšného. Tělem však sloužím zákonu hříchu, když více poslouchám smyslnost než rozum.

Chtít dobro, to dokážu, ale vykonat už ne (Ř 7,18). A tak mívám mnohá dobrá předsevzetí, ale poněvadž mi chybí milost k posílení mé slabosti, couvám a umdlévám už před sebemenší překážkou. Proto sice poznávám cestu dokonalosti a dost jasně vidím, jak bych měl jednat, ale tlačí mě břemeno vlastní porušenosti a nemohu se povznést k větší dokonalosti.

4. Jak nezbytně potřebuji tvou milost, Pane, abych uměl dobro započít, pokračovat v něm a dokonat je! Vždyť bez ní nemohu vykonat nic (srov. J 15,5), ale v tobě mohu všechno, když mě posiluje tvá milost (srov. Fp 4,13).

Ty milosti vpravdě nebeská, bez níž vlastní zásluhy nic neplatí a přirozené dary jsou bezcenné! Žádné umění, žádné bohatství, žádná krása nebo síla, žádné nadání nebo výmluvnost nejsou, Pane, u tebe nic platné bez milosti. Neboť přirozené dary jsou společné dobrým i zlým; ale milost nebo láska je zvláštním darem vyvolených; jí se vyznačují ti, kdo si zaslouží věčný život. Tato milost je tak vynikající, že ani dar prorockví, ani konání zázraků, ani sebevznešenější myšlení bez ní nemají ceny. Ale ani víra, ani naděje a jiné ctnosti nejsou příjemné bez lásky a milosti.

5. Přeblažená milosti, ty chudobného duchem činíš bohatým ctnostmi, bohatému na pozemské statky dáváš pokorně srdce! Přijď, sestup ke mně a naplň mě závčas svou útěchou, aby má duše nehynula duchovní únavou a vyprahlostí. Prosím tě, Pane, ať dojdou milosti před tvýma očima; vždyť tvá milost mi postačí (srov. 2 K 12,9), i když nedosáhnu ničeho z toho, po čem touží má přirozenost.

I když budu pokoušen a souzen mnohým trápením, nebudu se bát žádného zla, pokud se mnou bude tvá milost. Ona je mou silou, přináší radu i pomoc. Je mocnější než všichni nepřátelé a moudřejší než všichni mudrci.

6. Je učitelkou pravdy, cvičitelkou kázně, světlem srdce, úlevou v tísní, těšitelkou zármutku, posilou v bázní, živitelkou zbožnosti a dárkyní slz.

Co jsem bez ní? Jen suchá větev a neužitečný pařez na vyhození. Kéž mě, tedy, Pane, tvá milost vždy předchází i provází a stále povzbuzuje k dobrým skutkům skrze Ježíše Krista, tvého Syna. Amen.

LVI.

Kterak se zřeknout sám sebe a s křížem následovat Krista

1. Synu, pokud dokážeš sám sebe opustit, potud se můžeš přiblížit ke mně. Jako ten, kdo nežádá nic pozemského, dochází vnitřního pokoje, tak ten, kdo vnitřně opustí sám sebe, dojde spojení s Bohem. Chci tě naučit dokonalému sebezřeknutí podle mé vůle, bez odporu a reptání.

Pojď za mnou (Mt 9,9), já jsem cesta, pravda i život (J 14,6). Bez cesty nelze jít, bez pravdy není poznání a bez života se nežije. Já jsem cesta, po které máš kráčet; pravda, které máš věřit; život, který máš očekávat. Já jsem cesta neporušitelná, pravda neomylná, život nekonečný. Já jsem cesta nejpřímější, pravda nejvyšší, život pravý, život blažený, život nestvořený. Setrváš-li na mé cestě, poznáš pravdu; pravda tě osvobodí a získáš věčný život.

2. Chceš-li vejít do života, zachovávej přikázání (Mt 19,17). Chceš-li poznat pravdu, věř mně. Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej všechno (a dej chudým) (Mt 19,2 1). Chceš-li být mým učedníkem, zapři sám sebe (Srov. L 9,23; Mt 16,24). Chceš-li dosáhnout blaženého života, pohrdni životem pozemským. Chceš-li být vyvýšen v nebesích, pokořuj se na světě. Chceš-li se mnou vládnout, nes se mnou kříž.

Neboť jen služebníci kříže nacházejí cestu k blaženosti a k pravému světlu.

3. Pane Ježíši, tvá cesta je úzká a světem opovržená, proto mi dej milost, abych pohrdl světem a následoval tebe. Sluha není větší než jeho pán (J 13,16), ani žák nad učitele (L 6,40).

Ať se cvičí tvůj služebník v tvém životě, neboť v něm je má spása a pravá svatost. Ať mimo knihu tvého života čtu nebo poslouchám cokoli, neosvěží mě to, ani plně nepotěší.

4. Synu, když toto víš a všechno jsi četl, jednej podle toho a budeš blažený

Kdo přijal má přikázání a zachovává je, ten mně miluje, i já ho budu milovat a dám se mu poznat (114,21) a dám mu se mnou usednout v království mého Otce.

5. Pane Ježíši, jak jsi řekl a slíbil, tak ať se stane; a kéž i já si toho zasloužím. Z tvé ruky jsem přijal a vzal na sebe kříž, nesl jsem jej a ponesu až do smrti, jak jsi mi uložil.

Věru, život toho, kdo zachovává řeholi zbožnosti, je křížem, ale vede do ráje. Začátek je učiněn, nelze jít zpátky ani ustát.

6. Nuže, bratři, putujme spolu, Ježíš bude s námi. Pro Ježíše jsme vzali na sebe tento kříž, pro Ježíše v kříži vytrvejme.

Náš vůdce a předchůdce bude i naším pomocníkem. Hle, náš král kráčí před námi a bude bojovat za nás. Pojďme statečně za ním, nikdo ať se nebojí hrůz; buďme připraveni udatně zemřít v boji a nepáchejme zločin na své slávě tím, že bychom od kříže utekli (srov. 1 Mak 9,10).

LVII.

Kterak příliš nemalomyslně pro občasně poklesky

1. Synu, více se mi líbí trpělivost a pokora v neštěstí, než velké potěšení a zbožnost ve štěstí. Proč tě zarmucuje maličkost, kterou někdo řekl proti tobě? I kdyby to bylo něco většího, nemělo by tě to vzrušovat. Zapomeň na to; vždyť to není nic nového, ani poprvé, a budeš-li déle živ, tak ani naposledy.

Jsi dost zmužilý, dokud tě nepotká žádné protivenství. Dovedeš jiným dobře radit a povzbuzovat je slovy. Ale když vstoupí nenadále soužení na tvůj práh, nedostává se ti rady ani síly. Pamatuj na svou velkou křehkost, kterou jsi už často zakusil v maličkostech; nicméně se tak děje jen pro tvou spásu, když se ti přihodí něco takového či podobného.

2. Vyžeň to z mysli, jak nejlépe dovedeš; a dopadnou-li na tebe rány, nemalomyslně a dlouho se nermuť. Snášej to aspoň trpělivě, když už ne radostně.

I když něco nerad slyšíš a pociťuješ při tom rozhořčení, přemož se a nevypuť z úst nic neslušného, abys nepohoršil maličké. Vždyť návratem milosti se rozbouřená mysl rychle utiší a bolest v nitru zmizí.

Já ještě žiji, praví Pán (srov. Iz 49,18), a jsem připraven ti pomoci a potěšit tě víc než kdy předtím, budeš-li mi důvěřovat a nábožně mě vzývat.

3. Buď dobré mysli (Bár 4,30) a přichystej se i na těžší zkoušky. Není všechno zmařeno, vidíš-li, že tě soužení nebo těžké pokušení stihá častěji. Jsi člověka ne Bůh; jsi tělo, ne anděl.

Jak bys mohl stále setrvávat na témže stupni ctnosti, když to nedokázal ani anděl v nebi, ani první člověk v ráji? Já však obveseluji zarmoucené (srov. Jb 5,11) a povznáším k svému božství ty, kdo uznávají svou slabost.

4. Pane, buď požehnáno tvé slovo, které je mým ústům sladší než med (Ž 19,11). Co bych si počal v tolika svých souženích a strastech, kdybys mě neposiloval svými svatými slovy?

Nezáleží na tom, co a kolik mám vytrpět, jen když dojdou do přístavu spásy. Dej dobrý konec a dopřej šťastný odchod z tohoto světa. Rozpomeň se na mne, můj Bože, a veď mě přímou cestou do svého království. Amen.

LVIII.

Kterak se nemají zkoumat vyšší věci a skryté Boží soudy

1. Synu, nerozmlouvej o Božích úradcích ani o jeho skrytých soudech; proč je tento tak opuštěn a onen tak hojně obdařen milostí; anebo tento tak velice sužován a onen tak neobyčejně vyvýšen. Tyto věci přesahují veškeru lidskou schopnost a žádné rozumově bádání nemůže vypátrat Boží soudy.

Kdykoli ti tedy nepřítel vnuká takové myšlenky, nebo se na ně ptají všeteční lidé, odpověz jim s prorokem: Ty jsi, Hospodine, spravedlivý, přímý ve všech soudech (Ž 119,137). Nebo Hospodinovy řády jsou nejvýš spravedlivé (Ž 19,10). Mých soudů je třeba se bát a nerozumovat o nich, neboť jsou lidskému rozumu nepochopitelné.

2. Nepátrej a nerozmlouvej o zásluhách svatých, kdo z nich je světější nebo větší v nebeském království. Takové řeči často vedou k neužitečným sporům a hádkám, živí pýchu a ctižálost a plodí nenávisti a sváry, když se jeden tomu a jiný onomu svatému snaží hrdě dávat přednost.

Takové věci však chtít znát a vyzvídat nepřináší žádný užitek, ba, svatým se spíš protiví; vždyť já nejsem Bůh zmatku, nýbrž pokoje (Srov. 1 K 14,33); a tento pokoj spočívá spíše v pravé pokoře než ve vlastním vyvyšování.

3. Někteří se kloní zvláštní láskou více k těm nebo oněm svatým, ale tato náklonnost je spíš lidská než božská.

Já jsem stvořil všechny světce, dal jsem jim milost a obdařil je slávou. Znáám zásluhy všech a předešel jsem je sladkostí svého požehnání (Srov. Ž 2 1,4). Již před věky jsem předzvěděl své milé a vyvolil si je ze světa (J 15,19), ne že by si oni předem vyvolili mne. Povolal jsem je milostí, přivábil milosrdenstvím a přivedl rozličným pokušením. Vlíl jsem jim mocnou útěchu, dal vytrvalost a korunu trpělivosti.

4. Já uznávám prvního i posledního a všechny objímám nevystižitelnou láskou. Proto mám být chválen ve všech svých svatých a nade všechno veleben i ctěn v každém z těch, které jsem tak slavně povýšil a předurčil bez předchozích vlastních zásluh.

Kdo by tedy opovrhl jedním z mých nejmenších svatých, ten nectí ani velké; neboť já jsem učinil malého i velkého (Mdr 6,7). A kdo by snižoval některého svatého, odnímá úctu i mně a všem ostatním v nebeském království. Vždyť všichni jsou spojeni poutem lásky v jedno; cítí totéž, chtějí totéž a všichni se vespolek milují.

5. Ale mimoto, což je mnohem významnější, milují mne více než sebe a své zásluhy. Neboť povznesení nad sebe a oprostění od sebelásky, celým srdcem se oddávají lásce ke mně, v které blaženě spočívají. Nic je nemůže odvrátit ani odtrhnout, neboť jsou naplněni věčnou pravdou a planou ohněm neuhasitelné lásky.

Ať tedy přestanou rozumovat o postavení svatých v nebi tělesní a smyslní lidé, kteří dovedou milovat jen svá vlastní potěšení. Ubírají a přidávají jim podle svých náklonností, a ne jak se líbí věčné Pravdě.

6. U mnohých se tak děje z nevědomosti; zvláště u těch, kteří jsou málo osvíceni, a proto zřídka dovedou někoho milovat dokonalou duchovní láskou. Z přirozené náklonnosti a lidského přátelství dosud až příliš tíhnou k těm nebo oněm; a jak si sami počínají ve věcech pozemských, tak soudí i o nebeských.

Je však nesmírný rozdíl mezi smýšlením nedokonalých lidí a mezi rozjímáním mužů, osvícených vyšším zjevením.

7. Varuj se tedy, synu, všetečného hloubání o tom, co přesahuje tvůj rozum. A spíš dbej a usiluj o to, abys mohl být aspoň nejmenším v Božím království. I kdyby někdo věděl, který svatý je v nebeském království světější nebo větší, co by mu to prospělo, kdyby sám se pro toto poznání nepokořil přede mnou a nepočal tím více velebit slávu mého jména?

Bohu je mnohem milejší ten, kdo uvažuje o velikosti svých hříchů, o nepatrnosti svých ctností a o veliké vzdálenosti, která ho dělí od dokonalosti svatých, než ten, kdo rozumuje o jejich větší nebo menší velikosti. Lépe je svaté vzývat zbožnými prosbami i slzami a pokornou myslí je prosit o mocnou přímluvu, než zbytečným hloubáním pátrat po jejich tajemstvích.

8. Svatí jsou úplně a dokonale šťastni; kéž by lidé dokázali být spokojeni a zanechali plytkých řečí! Oni se nechlubí vlastními zásluhami; vždyť nepřičítají nic dobrého sobě, ale všechno jen mně, protože vše jsem jim daroval ze své nekonečné lásky. Jsou naplněni takovou Boží láskou a překypující radostí, že jim nic nechybí k slávě a štěstí.

Jednotliví svatí jsou mi tím bližší a milejší, čím požívají vznešenější slávy a jsou sami v sobě pokornější. Proto máš napsáno, že skládali své koruny před Boha a padali na svou tvář před Beránkem a klaněli se Živému na věčné věky (srov. Zj 4,10).

9. Mnozí se ptají, kdo je větší v božím království a nevědí, jsou-li sami hodni být připočtení k těm nejmenším. Je veliké být i tím nejmenším v nebi, kde jsou sami velcí, neboť všichni budou nazýváni syny Božími (Mt 5,9) a vpravdě jimi budou. Každý z nejmenších bude stát nad tisíci (Iz 60,22), kdežto hříšník zemře na věky, i kdyby se dožil sta let.

Když se totiž učedníci ptali, kdo bude větší v nebeském království, uslyšeli tuto odpověď: Jestliže se neobrátíte a nebudete jako děti, nevejdete do království nebeského. Kdo se pokoří a bude jako toto dítě, ten je největší v království nebeském (Mt 18,3 – 4).

10. Běda těm, kdo se dobrovolně nechtějí připodobnit dětem, neboť brána nebeského království je nízká a nedovolí jim vejít. Rovněž běda vám bohatým, vždyť vám se už potěšení dostalo (L 6,24); neboť až chudí budou vcházet do Božího království, oni budou stát venku a naříkat.

Radujte se, pokorní a plesejte, chudobní, neboť vaše je království nebeské (L 6,20), jestliže kráčíte podle Pravdy.

LIX.

Kterak všechnu naději a důvěru skládat jedině v Boha

1. Pane, v koho mám skládat svou důvěru v tomto životě? Nebo co je mou největší útěchou ze všech věcí pod nebem? Což ne ty, Pane, můj Bože, jehož milosrdenství jsou nesčíslná? Kde mi bylo dobře bez tebe? Nebo kdy mi bylo zle v tvé přítomnosti?

Raději chci být chudý pro tebe, než bohatý bez tebe. A spíš bych zvolil putovat po zemi s tebou, než přebývat v nebi bez tebe. Kde jsi ty, tam je nebe; a kde nejsi, tam je smrt a peklo. Tys mou touhou, a proto musím po tobě vzdychat, tebe volat a prosit. Vždyť na nikoho se nemohu zcela spolehnout, kdo by mi v tísní přispěl včas na pomoc, než jedině na tebe, svého Boha. Tys mé útočiště (Ž 142,6) a důvěra, tys ve všem můj těšitel a nejvěrnější přítel.

2. Všichni si hledí jen svého (Fp 2,21), ty však máš na zřeteli jedině mou spásu a mé zdokonalení a všechno obracíš k mému dobru.

I když mě vystavuješ rozličným pokušením a protivenstvím, všechno to řídíš k mému užitku, jako jsi tisícerým způsobem zkoušel své milé. A v těchto zkouškách tě musím milovat a chválit neméně, než kdybys mě naplňoval nebeskými slastmi.

3. Proto v tebe, Pane Bože, skládám všechnu svou naději a své útočiště, tobě poroučím všechno své soužení i strádání; neboť shledávám všechno slabé a nestálé, cokoli vidím mimo tebe.

Neprospěje mi totiž množství přátel, nepomohou mi silní pomocníci, neporadí mi správně moudří rádcové, nepotěší mě knihy učenců, nezachrání mě žádný drahocenný lék a nedá mi bezpečí žádné skryté a půvabné místo, jestli mi nepřispěješ na pomoc ty sám, neposílíš mě, nepotěšíš, nepoučíš a neochráníš.

4. Všechno totiž, co zdánlivě přináší pokoj a štěstí, je bez tebe ničím a vpravdě nepřináší žádné štěstí. Ty jsi vrchol všeho dobra, plnost života a hlubina moudrosti; a v tebe nade všechno doufat je nejmocnější útěchou tvých služebníků.

K tobě pozvedám své oči (Ž 141,8), v tebe doufám, můj Bože (Ž 25,2), Otče milosrdenství (2 K 1,3).

5. Požehnej a posvěť mou duši nebeským požehnáním, aby se stala tvým svatým příbytkem a sídlem tvé věčné slávy, a aby se v tomto chrámu tvé důstojnosti nevyskytlo nic, co by uráželo zrak tvé velebnosti.

Podle velikosti své dobroty a podle množství svého slitování shlédni na mne a vyslyš prosbu svého ubohého sluhy, který je již dlouho vyhnanecem v krajině stínu smrti. Chraň a zachovej duši svého služebníka uprostřed tolika nebezpečí porušitelného života, a svou milostí ji provázej a doved' cestou pokoje do vlasti věčného světla. Amen.